

estraveller

Reisiajakiri • 3/2011 • juuni-juuli • Hind 2 € • Estraveli püsikliendile tasuta

EESTI, suru Egiptus vastu muru!

SCHILLINGI Nõmme festival **SUVISED** teatripaigad **KASEPÄÄ**
kollane tänavküla **STIILNE** jalgrattakultuur **PAADIGA** Eesti vetel
HIIMUMAA tuletornid **VORMSI** salapära **MOOSTE** mõisamiljöö
NOPRI talumeierei **TARTU** tähetorn ja Ahhaa **MANIJA** gurmee

Keskmine kütusekulu on 6,0l/100km, CO2 heitmed 138g/km

Kõigile jääb meelde esimene kord.

Esimene kord Jettaga kinnitab seda reeglit.
Päev, mil pöörad oma uue Volkswagen Jettaga välja
Pärnu Suve Auto salongist, teeb Sinu suve kordumatuks.

14 Teatrisuvi
Viis kena kanti, kuhu minna, kui etendused eriti ei huvita.

16 Muinsus mere põhjas
Sukeldume Kihelkonna vrakile, lisaks vrakisukeldumiskohtade paremikust.

18 Stiilne elu
Rattakultuuri kohustuslikud aksessuaarid.

20 Kasepää
Kollane tänavküla Peipsi kandis.

26 Paadiga Eestis
Avastamata paaditurism, peamiselt jõgedel.

30 Eestimaa saared
Neid on meil kõvasti, pikemalt Hiiumaast ja Vormsist.

50 Lõuna-Eesti
Mooste fototurismi keskus, Nopri talumeierei ja Tartu uuendatud tähetorn ning kosmiline Ahhaa keskus.

54 Tartu kosmos
Uuendatud tähetorn ja eriti uus Ahhaa keskus.

58 Raamatusoovitused
Parim reisijuht Tallinna-Narva maanteele, teiseks Kadrioru jalutajale.

60 Gurmeereis
Ikka veel saartel, seekord Manilaiul.

REISIKINDLUST
Tee soodne reisikindlustus
www.salva.ee või reisibüroos

Eestimaal, kiirustamata

Igal aastal, kui valmistame toimetusega ette Estravelleri järjekordset täies mahus Eestile pühendatud numbrit, tekib minus võimas tunne. Lugesed neid arvukaid muljeid ja soovitusi erinevatelt autoritelt, tahan ma kõike seda kogeda ja igasse neist paikadest just sel suvel minna

Alustuseks läbi lugenud uue kolleegi Tiina kirjutatud loo koduküläst Kasepääst, tahtsin ma seal lausa elada! Tiina on taastanud oma esivanemate talu ning kirjutab küläst ja selle kommetest nii vahva siirusega. Lugege ja te mõistate, mida ma silmas pean. Ja ma saan aru, miks kiirustab Tiina igal reedel kontorist oma maakoju.

Samas – kas on alati kõige arukam võtta meie maarjamaist suve nagu viimsetpäeva? Kui nädalavahetused autos veeta, et kõikvõimalikud kohad läbi tormata, on ju tulemuseks vaid sajad kilomeetrid autosõitu ja kahtlemata kõva kütusekulu. Mida me sellise kiirustamise juures õieti näeme?

Ehk oleks siiski mõttekam keskenduda suve jooksul paarile kohale, mida pikemalt tundma õppida, mõnuga ja kiirustamata? Valida õige üks piirkond, mida oled soovinud juba pikemat aega külästada, teha ettevalmistusi ning avastada kõik, mida kant pakub? Ettevalmistuste tegemisel on abiks nii ajakirja käesolev number kui ka eelmiste aastate juunikuised väljaanded. Estraveli veebist leiab kõik eelmised numbrid, meie autorid on pool eeltööd juba ära teinud. Ole vaid mees ja tee valik!

Kui piirkond valitud, võib selguda, et seal leidub nii uhkeid spaasid ja mõisaid, mille pärast välismaalased Eesti-reise hindavad, kui ka näiteks inimestest ja jumalast hüljatud kohti, mis oma tondilossidega meile „tibatagi“ selga toovad.

Või jäta auto üldse koju ja rändaks paadiga, nagu Evelin Bötker seda oma loos kirjeldab? Ei peagi olema eriline merkaru, et paadiga reisimist nautida. Tätte & Matvere on kõvasti eeltööd teinud, Eesti muutub iga aastaga järjest paadisõbralikumaks ja võib-olla on paat selle suve uus must?

Ja ühe meelde jääva söömaaja võib seekord trendirestoranide asemel korraldada sootuks Manijal. Kuulukse, et seal elab vabariigi parim jäätisemeister.

Ega siis muud kui nutikaid otsuseid ja loomulikult imetabast suve!

MARI-LIIS RÜÜTSALU

Toomas Tiid

Estravel/American Express Travel reisiajakiri. Ilmub veebruaris, aprillis, juunis, augustis, oktoobris ja detsembris.

VÄLJAANDJA Estravel AS, Suur-Karja 15, 10140 Tallinn. Telefon 626 6200. E-post estravel@estravel.ee

REKLAAM Nordicom, 5666 7770 reklaam@nordicom.ee

TEOSTUS Critera VMG OÜ
SISU Alari Rammo, alari@critera.ee
VORM Karl-Kristjan Nigesen
KEEL Katrin Kern
KAARDID Helle-Mai Pedastsaar
RISTSÕNA GH Press

Trükk Printall, trükiarv 12 500

Väljaandja, toimetajate ja autorite vastutus piiratud. Ajakirjas ilmunud materjalide kasutamine on lubatud ainult täieliku viitega allikale.

Estravelleris ilmuv materjal ei väljenda Estraveli seisukohti, kui pole nii öeldud. Väljaandja ei vastuta teenusepakujate poolt tehtavate muudatuste eest sõiduplaanides, hindades jms.

Ilmub alates 2000. aastast.

Internetis loetav www.estravel.ee/estravel

estravel

Grand Cavalier

Sädelev maitseelamus Prantsusmaalt

TÄHELEPANU! TEGEMIST ON ALKOHOLIGA. ALKOHOL VÕIB KAHJUSTADA TEIE TERVIST

Seiklusspordis loeb vaimujõud

19.–21. maini kogunesid seiklushuvilised Võrumaale, et osa võtta Eesti pikimast seiklusest EXTAR 48h, mille korraldas XTsport. Lisaks oli võimalik osaleda ka 12-tunnisel seiklusel. Estraveli tiimis ja ainukeses naiskonnas Buduaar48 osalenud Maret ja Anniki tõestasid, et pikemate seiklustega saavad hakkama ka kontoritöötajad.

"Võib tunduda mõistetamatu, kuidas saab üldse nautida 48-tunnist magamatust, seejuures pidevalt liikudes valges ja pimedas, jalgsi, rattal ja kanuuga ning ujuda maihommikul kell pool kuus järvevees. Aga saab – seda tuleb lihtsalt ise kogeda!" meenutab seni vaid kaheksatunnisel võistlusel osalenud Maret.

Anniki lisab, et seiklusspordi suuremaid võlusi ongi eneseületamine ja sellest tekkiv tunne on lihtsalt kirjeldamatu. Tema sõnul pole sellistel võistlusel karta midagi, natukenegi aktiivne inimene saab rajaga ilusasti hakkama, tuleb vaid jõukohane tempo valida. Ja palju loeb hoopis vaimne tugevus! "Aga ainult selliseid seiklusi läbides võib sattuda täiesti uutesse, ootamatutesse ja kaunitesse kohtadesse," lõpetab Anniki.

Mareti ja Anniki muljed pikemalt Estraveli blogis www.estravel.ee/uudised ning järgmised võistlused leiad www.xtsport.ee.

Ülevaade: Skandinaavia lõbustuspargid

Kui sa pole veel sattunud lugema Estraveli blogi, siis soovitame soojalt. Nimelt on seal lastega reisijatele väärtuslikku infot naaberriikide lõbustus- ja teemaparkide kohta, sest paljud pered sõidavad suvel lastega puhkama just naaberriikidesse. On soodsam ja reisi saab teoks teha ka paari päeva vältel. Vaata kokkuvõtet Estraveli soovitustest: www.estravel.ee/teemapargid.

Reisisadam sai kindlustusautomaadi

Hajameelsete elu läheb üha lihtsamaks: Tallinna reisisadama D-terminali paigaldati esimene kindlustusautomaat, kus saab sõlmida nii reisi- kui liikluskindlustuse lepinguid. Sarnane automaat asub alates möödunud aasta suvest Tallinna lennujaamas ning mõlema automaadi omanik on Salva Kindlustus.

Lepingute sõlmimine kindlustusautomaadis sarnaneb toiminguga internetis – sisestad oma andmed ja maksad kaardiga. Poliisi välja ei pea trükkima, see saadetakse e-posti aadressile.

Kliendile on interneti kaudu sõlmitud lepingud letihinnast kümne protsendi võrra soodsamad.

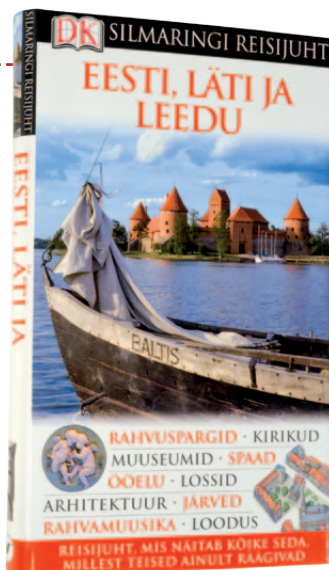
Viking Line ja Tallink lisavad juunist piletitele kütusetasu

Tavapärase selgitusega kütusehinna tõusust maailmaturul liiitsid nii Tallink kui ka Viking Line oma piletihindadele juunist kaheeurose kütuse lisatasu. Varem ostetud reisidele operaatorid kütusetasu juurde ei lisa, samuti ei võeta tasu alla 11-aastaselt reisijatelt.

Tallinki lisatasu ühe reisija kohta Tallinna–Helsingi, Tallinna–Stockholmi, Riia–Stockholmi, Turu–Stockholmi ja Helsingi–Stockholmi laevaliinidel on kaks eurot sõltumata sellest, kas tegu on ühesuunareisi või kruisiga. Edasi-tagasireisi puhul küsitakse lisaks neli eurot.

Pikemal Helsingi–Rostocki laevaliinil tuleb juurde kaheksa eurot ühe suuna ning 16 eurot edasi-tagasireisi eest. Kütuselisa ei laiene kinkekaartidele, mis ei sisalda sadamamaksu.

Viking Line'i lisatasu ühe suuna sõidul on samamoodi kaks eurot, edasi-tagasipileti puhul neli. Tallinna–Helsingi–Tallinna ja Helsingi–Stockholmi–Helsingi päevakruisidele lisandub kaks eurot.

Uus Baltikumi reisijuht

Eesti keeles ilmus Dorling Kindersley "Silmaringi" sarja Eesti, Läti ja Leedu reisijuht, mis on truu abimees lõunanaabritega tutvumisel, miks mitte aga ka kodumaa paikade meenutamiseks endale või oma külalistele – isegi kõige staažikam siseturist avastab sealt kindlasti midagi uut.

Briti kirjastuse kaastöötajad käisid siinkandis kolme aasta eest, nii et üht-teist võib olla muutunud, aga tõlke välja andnud Koolibri lubas, et püüdis teabe ajakohastamise eest ikka hea seista.

Suidsusannas Haanjamaal

Haanjamaa on üks haruldane nurgake Eestimaal, kus traditsiooniline suitsusauna (murdes savvusann või suidsusann) on ikka veel oma tavade, tarkuste ning tervistava mõjuga inimeste igapäevaelu oluliseks osaks. Elamusi ei hoita vaid endale ning 23.–30. juulil toimubki suitsusauna nädal, kus omanikud tutvustavad pärimust ja kultuuri. 23. ja 30. juulil võõrustab iga saun üht seltskonda, kokku kuni sadat saunasõpra.

Koos pererahvaga tehakse saunaga seotud töid-toimetusi, sest iga suitsul *uma lugu, uma tegu, uma tava ja uma mekk*. Mõne sauna juurde on oodata kohalikke muusikuid kooslaulmiseks (pillid kaasa!). Lõunatoit valmistatakse saunaperega koos: lihtne, tervislik, kohalik ja traditsioonikohane. Toimeka päeva südameks on saunamõnu, kus puhtaks ja helgeks saab nii ihu kui hing. Saunadesse ja töötubadesse saab kirja panna „kes ees, see mees“ põhimõttel, kirjutades eda@mooska.eu või helistades telefonil 503 2341, Eda Veeroja.

Taevased sõnumid

FINNAIRILT OTSELENNUD TORONTOSSE. Kanada tömbekeskusse saab Helsingist septembri keskpaigani viiel päeval nädalas. Finnair meenutab, et Eesti 18–35-aastased noored saavad viisakokkuleppe alusel Kanaadas kuni ühe aasta viibida ja töötada ning juunis algabki ühe suuna pileti hind alla 25-aastasele 395 eurost.

SASI UUED LIINID EUROOPAS. Sügisel avab firma liini Gdanski (mille külje all on näiteks kuurortlinn Sopot!) ja Stockholmi ning Oslo ja Palanga vahel, jaanuari keskpaigast saab laupäeviti lennata Oslost suusareisile Genfi. Maist alustas SAS lende Kopenhaageni ja Wrocławi vahel, septembrist saab Taanist regulaarlennuga Palmasse (Mallorca).

UUS BUSSILIIN LENNUJAAMA. Estonian Airi värvides buss nr 90K väljub lennujaamast igal täis- ja pooltunnil vahemikus kl 8–18, liinil on 11 peatust, sh Olümpia hotelli juures, Tõnismäel, Balti jaamas ja bussijaamas, pilet maksab kaks eurot. Bussis on traadita internet, ruumi pagasile ning peatuste ja linna kaart.

LENNUJAAMAS LÄHEB KAUEM. Tallinna lennujaam lööb iga järgmise kuuga uue rekordi ja turvakontroll võtab kõvasti rohkem aega, kui me vahepeal harjunud olime. Seetõttu tasub ometi kuulda võtta soovist olla kohal kaks tundi enne lennu väljumist ja registreerida end lennule juba internetis, näiteks www.estravel.ee/check-in. Tallinnas saab mobiilseid pardapasse kasutada seni vaid Finnairi ja Lufthansa lendudel, teiste omad prindi ikka välja.

Uued kõrgused seiklusturismis

Majanduse kosudes on hakatud taas uusi elamusi otsima ja eriti vanemaealised naudid tänavu siseturismi. Pikemate bussireiside, muuseumitouride ja matkaradade kõrval on näiteks Eesti Langevarjukeskuse sellekevadiseks üllatuseks, et hüppama püüvad pensionieelikud ja pensionäridki, sageli kingina lapselastelt. Tehnoloogia arenguga kaasaminevat langevarjusporti ei peeta juba peaaegu kümnendijagu aastaid ekstreemspordiks ning üha paranevad ka tandemhüppe võimalused. Mais sellekevadise hüppaja vanuserekordi teinud Anne (63) ei ole aastate lõikes kõige vanem, teatavasti on Kihnu-Virve isegi pea 80-selt selle triki teinud.

Tandemhüppe sooritamiseks on kogenud instruktori külge kinnitatuna näiteks Paide kohal 4000 m kõrguselt näha pea kogu Eesti, välja arvatud Saaremaa ja Hiiumaa. Peamine, mis inimest hüppale tõmbab, on tundmatusest ülesaamine ja soov elus korra midagi erilist proovida. Vaata lisa www.skydiving.ee.

Vesta, kastiauto ja Prangli ootavad

Sel suvel on võimalik osaleda eesti- ja ingliskeelsetel ekskursioonidel Eesti põhjapoolseimal püsielanikega saarel. Pranglil on elatud viimased 600 aastat, seal on huvitav kultuuripärand, imelised liivarannad ning männimetsad, vaatamisväärsusi ning mõnus väikesaartele omane kaluriküla olustik. Päevased reisid Pranglile toimuvad maist augustini, igal kolmapäeval ja reedel, juulis ka esmaspäeviti. Päevareisile võib tulla igaüks, selleks eraldi gruppi moodustama ei pea.

Leppneeme sadamasse sõidetakse bussiga, meretranspordina kasutatakse liinilaeva Vesta. Tuurid väljuvad Tallinna kesklinnast, Tallinn 2011 infokeskuse eest, hommikul kell 8.

Ringreis saarel toimub kastiautoga, mis on Eesti väikesaarte teedel üsna praktiline liiklusvahend. Saaretuur kestab orienteerivalt 2,5 tundi. Pärast ringreisi süüakse lõunat (sisaldub hinnas). Saarel jääb ka paar tundi vaba aega, et käia rannas või omal käel pisut ringi vaadata. Päevareis ühele inimesele maksab 59 eurot, lastele 45 eurot. Küsi lähemat infot Estraveli siseturismi osakonnast telefonil 626 6233 või siseturism@estravel.ee.

Matsalus matkavad kolm kahe hinnaga

Juuni ja juuli igal laupäeval saavad Estraveli kuldkaardi omanikud bussiga, paadiga ja jalgsi matkata Matsalu rahvusparkis tavapärasest soodsamalt. Matsalu Ticket on päevapilet, millega saab imetleda loodust koos professionaalse juhendajaga – uurides, jälgides ja kogedes Eesti üht kaunimat ja paremini säilinud rahvusparki. Pilet ühele maksab 40 € ning ostes kaks piletit, saad kolmanda tasuta. 4–15-aastastele lastele maksab pilet 30 €. Hinnas sisaldub giiditeenus, kohalik transport, piknik-lõuna, paadisõit ja muuseumikülastus. Loe lähemalt www.estravel.ee.

Jahisõit Tallinna lähel

Sailing.ee pakub Estraveli klientidele kolme tundi purjede all Tallinna lähel (kuni kümnele inimesele) väikesel jahil 225 euro eest. Merematka hind suurel jahil (kuni 18 inimest) algab 336 eurost. Mööda seilatakse Kalasadamast, Patarei vanglast ja Kopli poolsaarest, sisse põigatakse lennusaadama kanti ja seejärel võetakse suund Aegna saarele, kus soovi korral tehakse ka ujumispeatust. Tagasiteel purjetatakse piki Rohuneeme poolsaart Vanasadama jahisadamasse. Merematka kohta loe lähemalt www.estravel.ee.

Suvine Arensburg Spa ootab

Kuressaare vanalinnas ootab suvitajaid kaasaegset arhitektuuri ja ajatuid väärtusi ühendav Arensburg Hotell & Spa. Paketi hind perele (kaks täiskasvanut ja kaks kuni 12-aastast last) on standardtoas 85 € (tavahind 147,41) ning Superior-toas 99 € (tavahind 179,37).

Paketis sisaldub üks öö majutust, hommikusöök, basseini ja üldsaaunade kasutus, hommikumantlid ning sissepääs Saaremaa muuseumisse Kuressaare linnuses. Loe lähemalt www.estravel.ee.

Piknik mere ääres Pedasel

Pedase puhkekeskus-hotell 60 km kaugusel Tallinnast kutsub koos pere või sõpradega loodusesse puhkama ning päikest ja merd nautima. Pakett kahele maksab 68 € (tavahind 89) ning sisaldab üht ööd majutust kaheinimesetoas, hommikusööki, romantilist piknikukorvi kahele ning jalgrataste renti. Keskkonnaks ürgne männimets ja kaunis mererand. Loe lähemalt www.estravel.ee.

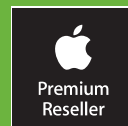

iPad 2 on saabunud

Astu läbi ja tutvu uue ja parema iPad 2-ga.

Uus iPad 2 on õhem, kergem ja kiirem kui esimene iPad. Aku töötab kuni 10 tundi. Naudi HD-kvaliteediga filmi ja videokõnesid nii esi- kui ka tagaküljel asuvate kaamerate abil. 9,7-tollisele puutetundlikule ekraanile on võimalik eraldi osta originaalne iPad Smart Cover, mis kinnitub magnetitega ja katab ekraani suurepäraselt. Avasta enda jaoks kordumatu iPad 2

IM Arvutid iDeal APR salong. Narva mnt 7, Tallinn. ideal@imarvutid.ee
IM Arvutid iDream APR salong. Endla 45, Tallinn. idream@imarvutid.ee

Schillingi-Nõmme

2. juulil on muusika- ja siseturismihuvilistel taas põhjust seada sammud Edela-Eesti tõmbekeskusse, Kilingi-Nõmme väikelinna Pärnumaal, kus toimub viiendat korda Eesti mahedaim agrosu-gemetega muusikafestival Schilling. See on üritus, mis üllatab positiivse hullumeelsusega – alates lavakujunduses kasutatud traktoritest või sääreväristajatest ja lõpetades kõige moodsama muusika ja kireva publikuga.

Kunagiselt kohalikult mõisnikult Valentin Schillingilt nime laenanud festival on sihiks võtnud nii Eesti kui välismaa heade ja põnevate ansambelite võõrustamise. Külluslik ja rahvusvaheline kava toob lau-lulavale (kohalikus kõnepruugis Suveaeda) kokku ka harvanähtava publikumikstuuri. Kuigi muusika on muusikafestivali puhul kõige olulisem, ei saa Schillingu puhul alahinnata toimumiskoha erilisust.

Kohalesõitnutele mõjub kummastavalt ja tervistavalt rohelusse mattunud Kilingi-Nõmme atmosfäär; kohalikud uurivad põnevusega kirevais riietes kohalesõitnuid ja on uhked oma linnakese üle. Teisisõnu – toimub ehtne kultuurivahetus maa ja linna vahel.

Aastate jooksul on MTÜ Huumuse, kohviradio.com-i ja paljude vaba-tahtlike toel korraldatava Schillingu lavalaudadelt läbi käinud suur hulk vähem ja rohkem tuntud alternatiivmuusika ansambleid, folk-, pop- ja elekt-ronmuusikuid. Lisaks kodumaistele talentidele on Suveaias ja öisel klubipeol kuulnud kaunikõlalisi ansambleid Ameerikast, Austraaliast, Soomest, Root-sist, Saksamaalt, Lätist ja isegi kaugelt Senegalist.

Festival on küll aasta-aastalt kasvanud, kuid säilitanud sellele vaatamata oma intiimse ja sõbraliku õhkkonna, olles sellisena sobilik ka väikeste las-tega peredele. Lisaks vabaõhulaval toimuvale on energilisematel võimalus siirduda hilisõhtul edasi kohalikku klubisse, kus pidu jätkub ansambelite ja plaadimuusika saatel hommikutundideni. Muusikalisele eeskavale lisaks toimuvad Schillingul tavapäraselt ka erinevad kunstiprojektid ja pakutakse originaalseid lõbustusi lastele – eelmisel aastal nt miniloomaaeda, laste roki-lava mängupillidega jne. Schillingu pere- ja lastesõbralikkust näitab seegi, et festival on kuni 16-aasta vanustele ja pensionäridele tasuta.

Festivalil kavas

Selle aasta muusikalise osa eest vastutavad tä-navu kokku kümme ansamblit ja sooloesinejat. Teiste seas kodumaine rock-legend **ULTIMA THULE** eesotsas **RIHO SIBUL**aga, põnev ühemeheorkester **PASTACAS** ja enenäoline Tallinna indie-folk bänd **IMANDRA LAKE**. Näha saab ka kaht väga erinevat, kuid ühtviisi paeluvat ansamblit Inglismaalt – fol-gilikkude **ODDFELLOWS CASINO**'t ja elektroonilist **DESIGN A WAVE**'i, lisaks astub üles meloodiline indie-grupp **IFWE** Venemaalt ja **STARMETIS** Lätist. Öökubi saali kütavad kuumaks rütmikad pealinna ansamblid **KREATIIVMOOTOR** ja **LAULAN SINULE**, tantsuks mängivad plaate DJ-d.

Muusikale vahelduseks on linnakese külalistel võimalik nautida ka **PUUTUMATA LOODUST** Ki-lingi-Nõmme ümbritsevatel metsaradadel. Huvi-tava loodusteabega varustavad matkajaid Riigi-metsa Majandamise Keskuse giidid.

Puhkus algab juba laeval

Viking Line on puhkuse alustamiseks parim valik. Naudi vabadust ja värskendavat mereõhku! Lühike merereis mõjub kosutavalt ja on toredaks puhkuse alguseks.

Broneeri laevapiletid www.vikingline.ee või tel 666 3966

Liitu Viking Club'iga TASUTA ja saad alati parimad pakkumised

VIKING LINE

www.vikingline.ee

Viis võimalust teatrisuvi üle elada

Suvel teatris käimine on reegel, mille rikkujal kaob pea igasugune võimalus mingiski sotsiaalses elus osaleda. Silvia Pärmann tegi tiiru ümber Eesti, et leida üles teatrid, kuhu kannataks minna siis, kui lavastused tõesti absoluutselt ei huvita.

Tekst **SILVIA PÄRMANN**, ajakirja Diivan peatoimetaja.

See on selle suve SEE lavastus. **“NOOR EESTI”** pileti hankida taibanud mehed saavad kindlalt kaaslaseks (vähemalt paariks tunniks) kõige ihaldusväärsema naise ja naised ... naised saavad lugupidamist.

Kusjuures õnneks asi pole üldse lavastuses. Sellel, oleme ausad, on suveteatri puhul ka üsna harva tähtsust: millal on mõni tuttav või kolleeg küsinud, mida te suvel teatris vaatasite või kes lavastas, kõik küsivad, kus te midagi vaatasite, eks ole?

Ott Kadariku ja Mihkel Tüüri loodud vabaõhuteatrisaal Rakvere teatri taga pargis on sama lennukas ja kerge kui luule-rida lavastusest, mida seal mängitakse.

Eesti teatriajaloo kõige rohelisem teatriruum – sellest kumavad läbi nii rohi kui pargi lopsakad puud, samas on kõik lava jupid võimalik hiljem uuesti kasutusele võtta teiste lavastuste dekoratsioonide ehitamisel – püsib pargis vaid 10. juulini.

Esimene, talvel tekkinud idee lava tiigisaare keskele ehitada taandus kevadel looduse lopsakuse ees. Tiigi servale ehitatud lava sai aga selline, et tegelikult tasub seda vaatama sõita ka siis, kui sellel parasjagu etendust ei mängita. Et ei teater ega lavastaja piiranguid peale ei sundinud, said arhitektid oma julged ideed realiseerida.

Kord juba Rakveres olles tasuks üle jalutada samade arhitektide teisest teosest – linna keskväljakust, kus ka teatraalsust ei napi. www.rakvereteater.ee

Roman Baskini “Ring”

Alatskivi lossis (MTÜ Kell 10)

Parun Arved Georg von Nolckenile kuulunud 1885. aastal valminud Alatskivi loss on Šotimaal asuva Balmorali lossi koo-
pia, mida tehes ei kartnud parun tornikeste ja nikerdustega
asja üle võlli keerata – neid on puistatud ilma igasuguse va-
lehäbita väga vaba käega. Kui valmimise ajal sosistati paruni
maitsest ja stiilitunnetusest igasuguseid lugusid, siis nüüd,
kui Alatskivi mõisa põhjalik renoveerimisprojekt on lõpule
jõudnud, imetlevad tulemust kõik. Viieliikmelise perekonna
koduks olnud maja on nii kirju, et hoiab ärkvel ka kõige teat-
rikaugema inimese.

www.alatskiviloss.ee

LEIGO

JÄRVEMUUSIKA

2011

5. JA 6.
AUGUST

5. AUGUST

- ▶ NILS PETTER MOLVAER (NOR)
- ▶ TOOMAS RULLI EESTI HÄÄLED

6. AUGUST

KORRALDAJAL ON ÕIGUS
TEHA KAVAS MUUDATUSL

- ▶ NEEME JÄRVI
- ▶ PIHKVA FILHARMOONIA
SÜMFOONIAORKESTER,
MARIA TEATRI SOLISTID (RUS)
- ▶ MARTIN KUUSKMAN, MAARIKA
JÄRVI, IVRY GITLIS, MARKO MARTIN
- ▶ ÜLE-EESTILINE NOORTE SÜMFOONIAORKESTER

WWW.LEIGO.EE

Ain Mäeotsa "Peko"

Väraska Laululaval (Vanemine)

Peaaegu maailma lõppu puuriita vaatama sõitmine ei tundu esmapilgul kindlasti kõige parem plaan, aga kui selgub, et puuriida on ladunud kunstnik lir Hermeliin (Linnateater), tasuks olukorda uuesti hinnata.

"Peko" etendub juulis Väraska Laululaval teisaldateavatest puuriitadest ehitatud laval. Teater, mille nii mõnedki lavahalud leiavad lõpuks oma koha saunaahjus või pliidi all, on kahtlemata väga sütitav mängupaik muinasroki tegelaste jaoks.

Ja kui see kõik ikka veel ei veena, siis enne iga etendust on väike laat seto käsitöö ja kõõgi paremate paladega.

www.vanemuine.ee

Priit Pedajase "Läbi klaasi"

Meleski klaasivabrikus (Ugala)

Et killud toovad õnne, koges vabriku 1795. aastal koos kompanjonidega rajanud mõisnik Georg von Bock, kui väike Võrtsjärve-äärne vabrik kiiresti Tsaari-Venemaa üheks suuremaks klaasitööstuseks kasvas (ilmselt piisas väikesest hulgast purunenud klaasist). Praegu rajatakse muuseumina tegutsevasse klaasivabrikusse kultuurikeskus Meleski Kultuurivabrikut, kus Mats Traadi kirjutatud näidend elustab augustis klaasivabriku elu. Kui pole aega oodata, et õnn sulle kukub, on see hea koht asjade kiirendamiseks.

www.meleski.eu, www.ugala.ee

Põhuteater

Eesti ökoarhitektuuri tippteose tiitlile pretendeeriv Põhuteater Skoone bastionil on ajutine keskkond, mis lubas katsetada lahendustega, mis "tavalise" põhumaja puhul kõne alla ei tuleks – näiteks põhu krohvimata jätmise. Kui puit ja põhk on kahtlemata väga ökod, nii et allergikutele seda teatrit ei soovitaks, siis tulekaitsevahend ja betoonvärv, millega teater mustaks võõbati, nii ökod enam ei ole. Aga kui keskkonnasõbralik viieks kuuks ehitamine üldse olla saabki?

Vaheajal saab mängida teatri taga malet või teatri ees liivakastis.

pohuteater.no99.ee

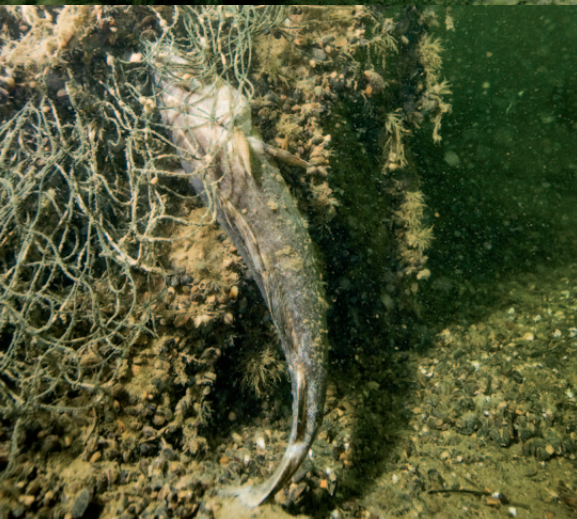

PILETID ON JUBA MÜÜGIL PILETILEVIS
JA EESTI KONTSERDI KASSADES.

ALTIA
— EESTI —

Tekst ja pildid **KAIDO HAAGEN**

Kihelkonna

– muinsus merepõhjas

Vrakid Eesti vetes on kahtlemata üheks oluliseks osaks meie kultuuripärandist. Paraku asuvad neist kõige põnevamad ja paremini säilinud sellistel sügavustel, mis on hobisukeldujatele lubatu piirimail. Õnneks on ka mõningaid, mida väiksema sukeldumiskogemusega huvilised samuti oma silmaga näha saavad. Ühe sellise võib leida Rammu saare juurest.

1928. aastal Papisaares ehitatud 25 meetri pikkune kaljas läks põhja 1942. aasta suvel ja õige kummalistel asjaoludel. Tänapäevani ei ole päris kindel, kas ankrusse jäänud laev süttis ise põlema

või oli seal oma osa ka meeskonnal, kes katkise vindiga alusel miiniväljade ja karide vahel riskida ei tahtnud ning laevale matused korraldada otsustas. Igatahes on nüüd telliselastiga kaljas 13-14 meetri sügavusel kenasti kiilul puhkamas.

Hinnanguliselt on seal terve majajagu kive. Uudistamisainest pakuvad veel ankur ja murdunud labaga söukruvi. Kuna tegemist on muinsuskaitsealuse vrakiga, siis tohib sellele sukelduda ainult eriloaga. Et kurva saatusega laev ikkagi nägemata ei jääks, tasub jälgida sukeldumisklubide kodulehekülgi ja võimalusel nendega kampa lüüa.

Eesti vrakkide ESIVIISIK

JAEN TEÄR – ilus puidust alus, mis Tallinna lahes laevatee ääres oma kurva lõpu leidis. Väärtus seisneb hästi säilinud detailides, tema juurde sukeldumiseks on nõutav AOWD tase.

BUNGSBERG – Naissaare jalamil lelav alus. Põhi on 39 m sügavusel, seetõttu on ka seal nõutav AOWD tase. Vraiki suurim vaatamisväärsus on hästi säilinud rooliratas.

KRIMULDA – lelav Laine madalal 20 m sügavusel. Sellele vrakile sukeldumiseks on vajalik muinsuskaitse luba, aga sügavuse poolest sobib see ideaalselt algajatele. Tekil lelav suur varuvint on võimas vaatepilt.

WEST – leidis oma otsa samuti Laine madalal, mitte kaugel Krimuldast. Võõri osa on säilinud tervena ja suurimat huvi pakub tekil asetsev ampermeeter. OWD tasemele on selle vraki sügavus väga sobiv, kuid ka sellele vrakile sukeldumiseks on vajalik eriluba.

KIHELKONNA – laev Kaberneeme lähistel, oli uppudes telliskive täis laaditud. Nii ta seal seisab oma kaunis vesises hauas, rohke taimestikuga kaetud ning koduks paljudele mereelanikele.

TERJE MEOS

Eesti Sukeldujate Klubi
www.sukeldujad.ee

HOSE HERMIDA VALIK

MULTIVAN TIIMI VALIK

MILLINE ON SINU VALIK?

Hose Hermida maastikusõidu 2010. aasta Maailmameister.

WWW.VELOPLUS.EE

hinnad alates
LASTERATTAD 159.-
 2487,81.- EEK

hinnad alates
MAASTIKURATTAD 299.-
 4678,33.- EEK

hinnad alates
TÄNAVARATTAD 299.-
 4678,33.- EEK

hinnad alates
MAANTEERATTAD 599.-
 9372,31.- EEK

TULE OSTA UUS MERIDA RATAS: **TALLINN: VELOPLUS:** Saku tn 3, tel. 6556977, töökoda tel. 6556957; **A&T SPORT:** Mustamäe tee 50, tel. 6562959; **VELOSPETS:** Rohu 13, tel. 6774990; **JAAN JOOSEPI JALGRATTAPOOD:** Paasiku 2a, tel. 6337566; **TARTU: A&T SPORT:** Sõbra 56A, tel. 7310159; **RATTARING:** Aardla 112, tel. 5045961; **VELOSPETS:** Riia 130, tel. 7380406; **NARVA: ARDISE SPORT:** Roheline 8, tel. 3599784; **MATADOR:** Kangelaste 9, tel. 55976240; **KOHTLA-JÄRVE: ARDIS:** Vilde 6, tel. 3373153; **PÄRNU: RATTÄÄRI:** Merimetsa tee 15a, tel. 55690294; **VILJANDI: JAAN JOOSEPI JALGRATTAPOOD:** Turu 6, tel. 4345757; **RAKSER SPORT:** Jakobsoni 21A, tel. 4345718; **VILJANDI RATTAPOOD:** Vaksali 8A, tel. 6466466; **RAKVERE: RIX RATAS:** Parkali 7, tel. 3223325; **VÖRU: MARATON SPORDIKAUBAD:** Jüri 32, tel. 7823004; **VALGA: MARATON SPORDIKAUBAD:** Raja 5, tel. 7661284; **KURESSAARE: BIVARIX:** Tallinna 26, tel. 4557118; **HAAPSALU: RAKSER SPORT:** Karja 20, tel. 4720490; **JÕHVI: ARDIS SPORT:** Keskväljaku 4, tel. 3371283; **PAIDE: PAIDE KAUBAMAJA:** Pärnu 2, tel. 3849120; **PÕLVA: MARATON SPORDIKAUBAD:** Tuglase 1, tel. 7994945; **TÜRI: TÜRI KAUBAMAJA:** Tallinna 4, tel. 3848762; **JÕGEVA: AG KAUBAMAJA:** Suur 5, tel. 7722660; **RAPLA: RAKSER SPORT:** Tallinna mnt. 23, tel. 4894333; **PÕLTSAMAA: TARVIS:** Kesk 1, tel. 7752968; **TÕRVA: ANKA POOD:** Loosi 8, tel. 7668725; **KARKSI-NUIA: MONOPOL AS:** Pärnu tn. 1, tel. 4331280; **KOSE: PARGI POOD:** Pargi tn. 9, tel. 6756440; **SAUE: PLEKK-LIISU RATTAPOOD:** Sooja 1, tel. 5119209; **KEILA: KEILA RATTAPOOD:** Paldiski mnt. 17, tel. 6737666

Jalgrattad mittesportlastele

Eesti rattakultuur on vähehaaval hakanud muutuma või siis mõnede arvates suisa tekkima. Tasapisi ilmuvad linnapilti ja külavaheteedele rattad, mis meenutavad vanaisade-vanaemade aegu liikunuid, sekka ka mõned hoopis uused. Rattaideaal hakkab tasapisi kaugenema kirjustest paljude amortidega sportlikest koletistest, mistõttu on aeg heita pilk sõidukitele ja aksessuaaridele, millega kannatab ka imekaunil Eestimaal liikuda.

Bütsantslikud nahksadulad

Ameerikamaine nahakunstnik Kara Ginther on võtnud ette tunnustatuma nahast rattasadulate tootja Brooksi niigi kaunid sadulad ja andnud neile isikupärasema ilme. Mustri loomiseks eemaldab ta sadulalt üliõhukese nahakihi ning katab pinna näiteks Bütsantsi tekstiilidest lähtudes. Tõenäoliselt maailma kauneimad sadulad.

Hind 350 \$

Skeppshult Natur

Skeppshult on üks vähestest rattamarkidest, mille raamid valmistatakse siiani vanas maailmas, head Rootsi riistad, millega isegi kuningapere sõita ei häbene, raami kaunistab sestap kuninga vapp.

Natur kuulub mudelivaliku keskmisse ossa ja rõõmustab sõitjat klassikalise vormi ning suurepärase inglismaise nahksadulaga. Naisteratta raam on ajaloolise mudeli koopia, meeste oma samuti klassikaline ning erandlikult kauni geomeetriaga. Raskevõitu, aga samas pea igikestev Natur sobib sõiduks nii linnas kui kruusateel. Valida saab 3-, 5 ja 7-käigulise rummusisese käiguvahtetiga mudeli vahel. Meesterattal saab ka raami suurust valida.

Eksklusivsusejanustele pakub Skeppshult autohinda kompivat disainiauhindadega pärjatud Z-Bike'i.

Eestis ei müüda, aga ratta soetamiseks saab teha meeldiva väljasõidu Stockholmi.

Hind kuni 1000 €

Helkama Jääkäri

Kui Skeppshult ei mõju piisavalt *macho*'likult ja vaja on siiski klassikalist ratast, siis teiselt poolt lahte leiab Jääkäri – Soome armeeratta kaasaegse versiooni. Käike on kolm rummusisest, raam terasest ja Soomes valmistatud.

Jääkäril liikuv rattur võib Tallinna vanalinnas saada masendunud pilgu keskealiselt soome turistilt, kellele meenuvad armeeteenistuses kruusateedel läbitud otsatud velokilomeetrid. Ehitatud nagu tank, raami suurusi paraku vaid üks ning lühemale ratturile võib armeeliikur tunduda veidi kohmakas. Saadaval kõigis enesest lugupidavates rattapoodides Soomes.

Hind 690 €

Vana kooli rattakotid

Kui olete suutnud leida endale enam-vähem esteetilise ratta, siis rattakottidega on ikka tõeline häda – tundub, et disain ja hea maitse kardavad sõitu pakiraamil. Sadulatootja Brooks on otsinud pakiraamikotile inspiratsiooni oma 1890. aasta kataloogi mudelist. Impregneeritud puuvillasest tekstiilist nahkdetailidega kotid on uemate aegade tootarenduses saanud lisaks magnetsulgurid, mis annab võrreldes 19. sajandiga täiendava mugavusmõotme. Erinevalt sadulatest on kotid valmistatud Hiinas, mis vähemalt hinnas küll tunda ei anna.

Hind 179 €

Electra Amsterdam

Ühendriikidest pärinevad, ent euroopalikke eeskujusid järgivad Electra rattad teeb eriliselt traditsioonilisest erinev sõiduasend – kui ka tavalisel kruiseril istutakse võrdlemisi püstises asendis, siis siin on pedaalid nihutatud sadulast tugevalt ettepoole. Nõnda istutakse rattal märkimisväärselt madalal ning peatudes saab jala mugavalt sadulast tõusmata maha asetada. Sportliku sõidustiili võib unustada, mäed tunduvad tavapärasest järsematena, aga igas muus olukorras on need rattad väga mugavad.

Tilgaks meepotis on teadmine, et ka Paris Hilton on enesele Electra ratta soetanud, aga teie võite ju roosat vältida. Saadaval Tallinnas Lutheri kvartalis

Hind 599–899 €

Yakkay kiivrid

Keegi pole vist kokku lugenud esteetiliselt põhjustel hukkunud rattareid – teatavasti on rattakiivrid nii inetud, et paljud lihtsalt ei saa neid kanda. Appi tulevad *cosplay* leiutajatest jaapanlased, kes on lõpuks jõudnud ka rattakiivrite kostümeerimiseni. Võrdlemisi tavalisele plastikkiivrile tõmmatakse selga tekstiilist kate ja uus kvaliteet ongi sündinud. Soovi korral saate katteid osta mitu ja vahetada neid sobituma nii modernse linnaruumi kui ka vernakulaarsemate keskkondadega, kostüümist rääkimata.

Hind e-poes 94 €, lisakate 40 €
www.yakkayshop.com

Merida S-Presso 500-D

Sportlikumaid linnarattaid, millega saab pikemaid distantse läbida, leidub pea iga suurema rattatootja valikus. Pilk jäi pidama mattmustal Merida isendil, mis pakub rõõmu kergest, ent vastupidavast alumiiniumraamist, kahvel on linnas ja kergliiklusteel üsnagi üleliigsete amortideta, boonuseks ketaspidurid. Sellise rattaga võiks rahulikult ka linnapiiritagusest uusasumist kesklinna tööle sahiseda. Disain on diskreetne – tagasihoidlikkus on voores ja seda eriti ratta puhul, mida te vahel tänavalegi parkida soovite.

Hind 590 € (hetkel Veloplusis soodukas)

Kickbike Sport Max

Juba mõnda aastat on Eestis propageeritud täiskasvanutele mõeldud tõukerattaid. Nüüd, kus jalgratturid on ametlikult kõnniteedele lubatud, tundub selline sõiduk eriti sümpaatne – saab ju sellega liigelda ka tihedamas rahvamassis, kus tavalise rattaga olek ebamugavaks kipub muutuma. Mitte et tõukerattaga tempot ei saaks arendada – proovige ja te üllatute. Igati meeldiv vaheldus traditsioonilises ratarutii- nis. Saadaval Matkaspordis ning neil leidub ka lihtsamaid-soodsamaid mudeleid.

Hind 455 €

Elamine tänavkülas, milles maja maja küljes kinni, tundub eestlastele võõras. Samas võib selline elulaad tuua ka palju rõõmu: naabrite juures käiakse saunas, nendega jagatakse maiustusi ja korraldatakse suurejoonelisi pidusid. Kuid palju olulisem on see, et keegi on alati lähedal, kui on tarvis sõita poodi või linna arsti juurde, laenata trimmerit või lihtsalt abi paluda. Siin peab paika vanasõna „Hea naaber on parem kui sugulane“.

Kasepää

– kollane tänavküla Peipsi kaldal

Tekst **TIINA JURJEVA**

Esimesel võimalusel põgenen Tallinnast oma kallisse suvekodusse, mis asub ehedas Peipsi-äärses tänavkülas. See paikneb kohe Mustvee külje all ja on kaheksa kilomeetrit pikk. Tänavküla koosneb neljast osast: ajaloolistest vanausulistest küladest Rajast, Kükitatst ja Tihedast ning peamiselt eestlastega asustatud Kasepääst. Minu väike maja, mis on üle 150 aasta vana, asubki Kasepääs (palun mitte segi ajada teise Kasepääga, mis asub Kolkja ja Varnja vahel, Peipsiääre vallas).

PALJUD RÄÄGIVAD, ET KASEPÄÄL ON SAMA HEA OLLA KUI SAARTEL. Suureks eeliseks saarte ees on see, et sinna on kergem sõita – istud Tallinnas autosse ja tunni-paari pärast oledki kohal. Pealinnast käib kaks korda päevas buss.

Saartega teeb selle kandi sarnaseks lai Peipsi järv, mille vastaskallast ei näe – meri mis meri! Vaid väga selge ilmaga paistavad Peipsi tagant Venemaa tossavad korstnad.

Saarlaste kombel hoitakse siinsetes külates

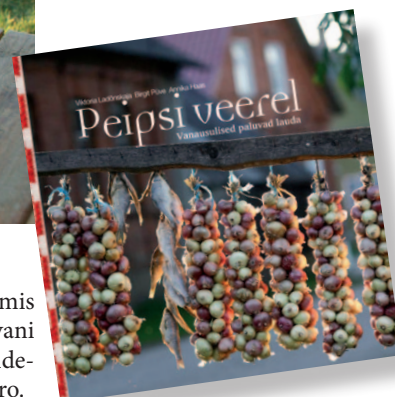
iidseid kombeid ja tarkusi. Üks selline tarkus on, et naabritega tuleb sõber olla. Meeldib sulle või mitte, aga sinu esivanemad elasid nendega kõrvuti majades, elad sina ja jäävad elama sinu lapsed. Seega, hoia oma koduõu korras, et teisel oleks hea vaadata ja kerge oma peenraid rohida (hoolitsemata maa külvab umbrohtu naabri õuele). Austa oma naabri privaatsust – ära tule tema majja asjata jutustama. Räägi temaga siis, kui näed teda õues. Ära ehita enda maja ümber kahemeetrist tارا, mis teeb sinu niigi väikese õueala veelgi väiksemaks. Seetõttu ongi selles tänavkülas üllatavalt vähe aedu. Kostita oma naabreid vahel heaga-pareмага. Pole ju lihtne vaadata, endal kõht korisemas, kuidas naaber teeb õunamahla või küpsetab pirukaid, nii et terve õu on pirukalõhna täis. Ära vii naabrile kunagi tagasi tühje nõusid, talle tuleb midagi vastu kinkida.

KULLAKARVA KÜLA IMELISTE AEDADEGA. Kasepää küla värv on kollane. Siinse kombe kohaselt ▶

Aldo Lund

Loo autor teefanaatik Tiina Jurjeva kütab samovari, taamal loksab Peipsi ning vaadet raamivad hea naabri kollased majad.

värvitakse järveäärsed majad enamasti rõõmsalt kollaseks. Lool on ka praktiline külg – see värv püsib eriti kaua maja seintel, sest ei pleegi järvelt peegelduva valguse käes. Tänu kullakarva majadele on küla kuidagi eriti elurõõmus. Veelgi suuremat rõõmu teeb see, et juba mitmendat aastat käib külas vilgas ehitamine ja remontimine – tehakse korda vanu talusid, ehitatakse uusi maju, vallamaja taga on kerkimas koguni laululava. Kasepääle on jäänud vähe maju, kus üldse ei elata.

Küla aiakuntnikud ületavad ennast igal aastal. Pole harvad juhused, kui Kasepää aianduse meistriteosed satuvad erinevate koduajakirjade veergudele. See, et külas peaaegu pole tarasid, annab kõigile külastajatele võimaluse nautida siinsete aedade ilu.

Kasepää külas läheb elu aina paremaks. Ja seda vaatama sellele, et enamik küla elanikke tuleb sinna vaid nädalavahetuseks. Mis parata, Jõgevamaal ei ole palju võimalusi korralikku palka teenida ja maamajade hooldamine nõuab suuri kulutusi.

VANAUSULISTE MUUSEUM-NÄITUS JA PEIPSI ELU TUBA. Aktiivsest külaelust annab märku juba see, et tänava avati Kasepää kaks muuseumi, millest üks on pühendatud Peipsi järvele ning teine vanausuliste eluolule ja samovaridele. Mõlemad muuseumid asuvad Kasepää vallamaja kõrval, külalava ja jalgpalliväljaku vastas.

Sealsamas saab ka ujumas käia – vallamaja taga on korralik ujumiskoht kabiinidega riiete vahetamiseks ja grillimiskohaga.

Peipsi järve tuba on pühendatud Peipsi järvele ja selle asukatele. Seal saab uudistada järves elava 34 kalaliigi mulaaži ja järve kolmemõõtmelist maketti, millelt leiab suuremad Peipsi-äärsed asulad, majutuskohad, muuseumid, vaatetornid ja palju muud põnevat. Näitusega samas hoones (Sõpruse

84) asub turismiinfopunkt (www.peipsi.ee), mis on suveperioodil avatud teisipäevast laupäevani kell 11–15. Näitusepilet õpilastele ja pensionäridele maksab 0,50 eurot ja täiskasvanutele ühe euro.

Juunis avas ukсед uhke muuseum-näitus vanausuliste eluolust ja samovaridest, mis asub kohe infopunkti kõrval, punases tellistest majas. Üks muuseumi ruum on pühendatud vanausulistele, seal leidub ajaloolisi esemeid, riideid, nõusid, saab ülevaate vanausuliste kommetest ja traditsioonidest. Teises ruumis asub Eestis ainulaadne samovarinäitus. Neid on seal koguni 50 tükki! Samovarinäituse seinu kaunistavad külaelu tutvustavad meeleolukad pildid, mille autoriteks on ▶

Kui sa soovid killukest Peipsi-veere menüüst ja vanausuliste traditsioonidest oma koju tuua, siis on selleks olemas suurepärase võimalus hiljuti ilmunud Birgit Püve, Viktoria Ladõnskaja ja Annika Haasi imekaunite piltidega kokaraamatu näol.

Millal ja kust osta kurki ja sibulaid?

Parim aeg kurkide ostmiseks on kesksuvi. Õige ostja teab, et odavamalt kurki saab külavahelt. Selleks tuleb sõita külateed pidi, mööda rannaäärt. Kui näed maja ees luitunud taburetil või toolil kurki, siis tea, et selle maja pererahvas tegeleb kurgijärgiga. Ostes vaata, et kurk oleks kuiv ja kõva. Siis säilib ta kauem.

Maja ette taburetile on aeg-ajalt pandud ka tomat, marjad, lilled või sibul. See tähendab, et sellest majast saab kõike seda osta.

Sibula- ja küüslauguvarusid tuleks täiendada augusti lõpus ja septembri alguses. Kellel on vähegi võimalust, soovitan sõita Kallaste sibulalaadale, mis toimub 27. augustil. Seal on valik kõige rikkalikum. Kõige odavamalt saab sibulat Kallaste-Nina-Kolkja-Peipsiääre külateedelt. Süsteem müügikoha tuvastamiseks on sama, mis kurkidega. Tavaliselt on improviseeritud müügilett varustatud ka müüjaga: vanamemmega või lapsega. Peipsi sibul säilib peaaegu aasta aega – minu köögis ripuvad septembris ostetud sibulapatsid maikuuni. Sibula valikul tuleks tähele panna, kas taim on korralikult kuivatatud.

Suve müügihitiks on alati ehtne malasolni kurk (värske kiirhapukurk). Neid leidub peaaegu iga kurgimüüja kõrval, ämbrisuuruses klaaspurgis ja neid müüakse tavaliselt ükshaaval.

Suitsukala saab selles kandis osta Kuldkala kohvikutest-poodidest. Värsket kala leidub alati Mustvee Statoili vastas asuvas oranžis kalakioskis.

jura.

„Päevast päeva,
Sa oled parim:
minu komplimendid!“

SWISS MADE

IMPRESSA J9 One Touch TFT on kohvisõbra unistuste masin. Pöördlüliti keeramine toob TFT-ekraanile muljetavaldava valiku kohvijooke. Piisab ühest nupuvajutusest ja juba valmib värskelt jahvatatud ubadest soovitud jook: aroomne *ristretto*, hõrgutav *latte macchiato* või kreemjas *cappuccino*, mida katab tänu uuenduslikule peenvahustamistehnoloogiale esmaklassiline piimavaht. Hõbedaselt läikiva täisautomaatse kohvimasina suurepärasest välimust hindab kõrgelt isegi Roger Federer. JURA IMPRESSA – *if you love coffee.*

www.jura.ee

 STOCKMANN

 kaubamaja

 EURONICS

 BÜROO
MAAILM

 ONOFF

 eLUX

Peipsi

fotograafid Annika Haas, Birgit Püve, Age Peterson ja Arvo Iho. Iga külastaja leiab endale midagi meelepärast suveniiriletist, kust saab osta kohalikku käsitööd ja maiustusi. Nii on üks selle kandi vanausuliste järeltulija patenteerinud uue toidubrändi Varvara Gourmet, mille tooteid saab lavkast osta. Kõik need toidud on valmistatud tema tädi Varvara vanaaegsete retseptide järgi – sigurimesi ja -leib, sibulamoo, kulis, vanausuliste suhkur ja tee jne. Muuseum on avatud iga päev, v.a esmaspäev, kell 11–17. Muuseumi-näituse külastamine maksab tühe euro.

PÕNEVAID ETTEVÕTMISI TÄNAVKÜLAS. Kui oled juba jõudnud siiakanti, siis tasub kindlasti uudistada vanausuliste külasid. Külatede pidi sõites leiad kaks vanausuliste surnuaeda. Need maalilised iidsete kalmistud erinevad oluliselt eesti surnuaedadest. Näiteks maetakse vanausulised, jalad järve poole, ja rist asetatakse jalgade kohale.

Kükita vanausuliste palvelas saab tutvuda vanaaegsete ikoonidega ja iidsete palvetamiskom-

Raja kellatorn ja pühakoda on tasapisi taastamas oma kunagisest hiilgusest Euroopa Liidu abirahade toel.

Festival Peipus, iidseid pulmakombeid tutvustavad vanausulised Baikali äärest.

Põnevad sündmused Kasepää kandis

2. JUULI – Mustvee vene jaanituli ehk Ivanov den. Reeglina oluliselt lõbusam kui eesti jaanipäev. Tants hommikutundideni!

8.–10. JUULINI – kirikute suvefestival Mustvees. Kuigi linnas elab vaid 1600 elanikku, tegutsevad seal viis kristlikku kogudust. Linna kaunistavad neli kirikut ja üks baptistkoguduse palvela.

16. JUULI – Mustvee linnapäev, mille raames toimuvad Peipsi rahvakultuuri päev ja suvelaht.

13. AUGUST – Kalevipoja kala- ja veefestival. Aasta suurim üritus Kasepää külas: suur laht, esinejad, õhtujuhid, „Eesti rammumehe“ etapp, „Lauluga maale“ saate salvestus, tantsuõhtu ja palju muud.

20.–23. AUGUSTIL – rahvusvahelise vanausu pärimuskultuuri festival Peipus, kus saab näha nii Eestist kui ka kaugemalt tulnud vanausuliste etteasteid. Festival toimub Tallinnas ja Mustvees.

metega või võtta osa jumalateenistusest. Palvela on avatud kolmapäevast pühapäevani, kell 12–15. Pühapäeva hommikul ja pühade ajal toimuvad palvelas jumalateenistused kell 9.00–11.30. Sinna sisenemiseks tuleks naistel võtta kaasa pearätik ja pikk seelik. Vajadusel saab neid ka kohapealt laenata. Külastamist väärrib ka Raja kloostri kellatorn, mis asub samuti külade ääres, Peipsi kaldal. Rohkem informatsiooni nende vaatamisväärtuste kohta leiad koduleheküljelt www.vanausulised.ee.

Pea kõikides Peipsi-äärsetes külapoodides saab osta selle kandi tähtsamat ajalehte Peipsirannik. Suure armastusega tehtud leht räägib ära kõik selle kandi tähtsamad uudised ja tutvustab põnevaid fakte vanausuliste elust.

KALAMEHI OOTAB SIINKANDIS RIKKALIK VALIK KALASTAMISKOHTI. Kalastusloa taotlemine on lihtne ja seda saab teha internetis. Lubade ja kalastuse kohta leiab rohkem infot koduleheküljel www.kalastusinfo.ee.

KUS SAAB UJUDA? Mustvee kandis on Mustvee linna rand ja sadam. Järgmine avalik plaaž asub Kasepää vallamaja taga. Mõlemas ujumiskohas on korralik liivapõhi. Nagu ikka Peipsi järves, peab seal kõndima oma sadakond meetrit selleks, et vesi ulatuks rinnuni. Järv kipub aeg-ajalt öitsema ja need, kes pelgavad ujuda sodises vees, võivad valida hoopis Omedu jõe, kus vesi on oluliselt puhtam, ka külmem nagu jões ikka ja läheb kiiresti sügavaks. Suvel öitsevad jõe kallastel vesiroosid ja -kupud. Jõe pidi üles sõites muutub ümbrus nii ürgseks, et seal kohtab erinevaid põnevaid loomi ja putukaid. Oma silmaga olen näinud jõe ääres kopraid, erinevaid kiililiike ja kotkast tiirutamas.

Kelle jaoks ühest päevast tänavkülas väheks jääb, saab jääda ööseks hubasesse hostelisse Jussin Maja, mis asub Raja kloostri kõrval (Kalda 73, www.jussinmaja.com). Ka Mustvees on mitu majutusasutust. ■

Saka Mõisa Suvi 2011

Sume “Suvesündmuse pakett”

Kui kokku liita kolm väga head, siis tulemus saab olla vaid suurepärane – Saka mõis ja Jõhvi kontserdimaja on oma selle suve parimad palad usaldanud Estraveli kätte, et jagada neid Eesti parimate klientidega, ehk siis **teiega!**

Paketis sisaldub:

- 1 öö majutust kaheses standardtoas
 - mõisapärane hommikusöök
- hiline pidulik kolmekäiguline õhtusöök kahele
 - sh. vahuvein või majavein

Hind kahele inimesele:

- majutusega hotellimajas 95 € (1486,43 krooni) • mõisahäärberis 132 € (2065,35 krooni)

2010 Peeter Rebane

22.06 Pentangi paarismäng - Saka auhinnaturniir

- mängule võivad registreeruda kõik huvilised.

08.07 “Viktoria Tolstoy, Estonian Dream Big Band”

- “7 linna muusika” avakontsert Kontserdimajas.

15.07 “Nordic Sounds”- Villu Tamme & Band

- “7 linna muusika” jazzkontsert Saka Suvelaval.

16.07 ““Suveklassika svingirütmis” Bel Etage

- “7 linna muusika” lõppkontsert Kaevanduspargis.

24.07 “Mõisaaia Kontsert”- Saka Mõisapargis

- Draamateater kitarridel, Weekend Guitar Trio,
- Lenna Kuurmaa, teksti loeb Raivo E. Tamm.

05.08 “Grüünesse”- Rondellus Saka Suvelaval

- vanamuusikaansambel Robert Staaki juhtimisel.

19.08 V “Saka Öökino”- Saka Suvelaval

- “August 1991” filmile eelneb kontsert.

2010 Gerli Padar

2010 Politsei Big Band

2009 Intiimsed toimingud

2009 Täiskuu

2009 Paabel

Lugu võiks vabalt kanda alapealkirja „Avastamata aarded Eestis“, sest paaditurism on Eestimaal küll veel täiesti avastamata ja arendamata. Kui vähestes suuremates jahisadamates on külalispaatide vastuvõtuks minimaalsedki tingimused loodud, siis enamik sadamaist on väga halvas korras ning külalisena pole seal midagi teha. Aga võrratute elamuste nimel tasub reis ette võtta ning mugavuste puudumisega harjuda.

Veepaalne turism Eestis

Tekst ja pildid **EVELIN BÖTKER**

Mie perel algas sel aastal neljas paadihooaeg, enne seda keegi meist kuigi kõva merekaru polnud ega osanud ettegi kujutada, et kunagi võiks oma paadiga mööda Eestit ringi sõita. Esimene aasta läks põhiliselt õppimise ja harjumise peale ning merele minekuks soodsate ilmade ootamisele. Siis aga saime juhuslikult jutu peale tartlastega, kel paat Emajõel, ja otsustasime järgmisel suvel kah selle kandi ära vaadata.

Nüüd läheb juba kolmas suvi ning reisisihte tuleb aina juurde. Juba mitu korda on käidud Piirissaarel, Värskas, Kolkjas, Varnjas, Võrtsjärvel ja Väikesel Emajõel, selle suve plaanidesse kuulub reis Tartust Narva.

JÕE PEAL SÕITA on sootuks teine tera kui merel, kuid kellele adrenaliini tundub vähe olevat, võib Peipsi ilmaga rinda pista. Sealne laine on tunduvalt teravam ja ootamatum kui merel ning tuuleiilid kergitavad lained pooletisemeetriseks lausa minutitega. Jõgi on aga rahulik, peegelsile ja sobib hästi nendele, kellele paadisõit meeldib, aga kes ei tunne end mere peal kindlalt või on kimpus merehaigusega.

Ilmselt pean kunagi kirjutama kõikidest võrratutest paadireisidest raamatu, sest muljeid on väga palju ning väga eredaid, aga mõnd pildikest tahaksin juba praegu lugejatega jagada.

Piirissaarel käimine on kujunenud traditsiooniliseks varasügiseseks sibulavarumisretkeks. Esimesel aastal käisime ise, nüüd aga on sõpradest lausa järjekord moodustunud, kes tahaksid kaasa tulla. Eelmisel suvel pidime juba õige mitu reisi tegema, et kõik oma talvevarud kätte saaksid. Piirissaarele minek on kenasti tähistatud ja uue praami jaoks süvendatud, seega praamisadamani saab ilusasti kohale.

Saarel tuleb siis kohalikega jutu peale saada, et sibula- ja jõhvikakaupa teha. Kuulsad Piirissaare sibulad on vaat et kulla hinnaga, sest neid kasvatatakse ju ainult seal ja pealinna peenemate restoranide ja ökokaupluste kokkuostjad käivad kohal lausa kaubikutega.

Värskasse sõit vajab head kaarti, sest oht kogemata üle piiri teise riiki sattuda on väga suur ja tõenäoliselt toob kaasa rohkelt sekeldusi, närvi ja ajakulu. See-eest kohale jõudes ootab Värskalaht oma imesooja veega suplema ja päikest nautima. Värskas lubatakse lahkelt silduda sanatooriumiesisel paadisillal, Seto Line'i terminali juures. Kuigi ka paadis on magamisvõimalused olemas, ööbisime siiski kuival maal.

Järgmisel päeval võtsime ette retke Seto Talumuuseumi, selleks sõitsime Värskalahe lõppu välja. Kohalike soovitusel järgi sidusime paadi ühe kaldamänni külge ja olimegi peaaegu muuseumi ▶

öue all, väikse jalutuskäigu kaugusel. Ei oska öelda, kas sellisel viisil ka enne on keegi seda muuseumi külastama saabunud, mingeid märke järve poolt küll sellest näha ei olnud.

Ainus siiani kohatud täiesti oma paadisillaga ööbimispaik on Greete motell Valgamaal Väike-

Mängivad, ajavad üksteist taga ning siis tulevad jälle sulpsti pinnale oma suurte ümmarguste silmadega inimeste tegemisi jälgima.

se Emajõe ääres. Imeilusas paigas hiiglaslikest palkidest hoone, alati soe ja sõbralik vastuvõtt. Oleme seal mitu korda käinud ning alati väga rahule jäänud. Tartust üle Võrtsjärve sinnasõitmine võtab tunde ja hea pausikoht on Võrtsjärve keskel asuv Tondisaar, mida muidu asustavad vaid sajad linnud. Emajõe suudmesse kerkis eelmisel aastal ka Võrtsjärve külastuskeskus, kus samuti saab paadiga silduda, Võrtsjärve kohta uurida ning tassikese kohvigi juua.

PAADIGA JÄRVEDE VAHEL seigeldes satud aga alata-
sa imelistesse paikadesse, kus loodus nii puhas ja

inimtegevusest puutumata ning lähim asustatud punkt mitmekümne kilomeetri kaugusel. Päikeseloojang, mida saadab vaid ööbiku laksutamine, või päikesetõus erutatud pääsupoegade vidina saatel – selliseid ja sadu muid looduspilte on meile etendatud, kui lummatuna paadilael istume. Niisugust vaikust nagu vee peal tuulevaiksel öhtul maismaal küll ei kohta.

VEEÄÄRSED INIMESED on ka kuidagi lahkemad, alati valmis abistama nõu või jõuga ja kui endal parajasti lahendust pakkuda pole, leidub ikka keegi, kes tunneb veel kedagi, ja ikka saab mure murtud.

Keeruline on lugu näiteks paadi tankimisega, sest kogu Emajõel Võrtsjärve ja Peipsi vahel (distants on muide täpselt 100 kilomeetrit) on vaid üks paaditankla – Kavastu juures. Seegi töötab teatud kellaaegadel ja on pühapäeviti (!) suletud. Kui pikem reis ees, tuleb kanistrid kaasa pakki-
da ja lootä õnnele, et tanklasse sõitmisel saabki kellegi veeäärse inimese abi kasutada, või tuleb selleks lausa takso tellida.

Aga et ei jääks muljet, et me mere peale üldse ei julge minna, siis mõned toredad merereisid oleme ikka ka teinud. Saaremaa suvekodust oleme käinud Hiiumaal Sõru sadamas, kuhu loodame sellel aastal paadiga Sõru Jazzi kuulama sõita. Samast paigast oleme mitu korda käinud Vilsandi saarel läbi kuulsa Käkisilma, kus vett paadi alla jääb vaid poole meetri jagu ja kanal meetrilaiune – vägagi meelietutav kogemus –, nii et peab jacksparrowlikult paadininas valves seisma. Kihelkonna laht Saaremaa ja Vilsandi vahel on üks soojema veega merelahti, kus möödunud suvel sai isegi +25C temperatuuriga merevees ujumas käidud.

VILSANDI SAARELE SÕITES jääb teele ka Hülgerahu, kus neid imelisi loomi võib päevade kaupa imetleda. Hülged on nii uudishimulikud, et mõnikümme minutit pärast mootori seiskamist on nad paadist juba meetrikaugusel, et lähemalt uudistada seda imelikku valget elukat, kes nende valdusse sattunud. Vahepeal nad mängivad, ajavad üksteist taga ning siis tulevad jälle sulpsti pinnale oma suurte ümmarguste silmadega inimeste tegemisi jälgima.

Hülgeid on seal sadu, üks kaunim kui teine, ja nende tegemisi võib vaadelda tõesti tunde. Õnneks on see haruldane paik meie suvekodu rannast vaid 20 minuti paadisõidu kaugusel. Jalgsi sinna juba ei satu nagu enamikku kohtadesse, kuhu vaid paadiga ligipääs – jõhvikasood Emajõe ääres, seenekoht Võrtsjärve kaldal, kus 20 minutiga sai kümneliitriise ämbri kuuseriisikaid korjata, rääkimata Piirissaarest ja Vilsandist, kuhu küll võimalik ka organiseeritult minna, aga omal käel on ikka etem.

Paadiga on väga mõnus reisida, loodame väga, et tasapisi muutub Eesti ka paadisõbralikumaks. Igal juhul, kel võimalust oma või sõbra paadile saada – avastage Eestit vee peal ja vee pealt! ■

estravel

Romantiline koguperefilm „Perepuhkuste suvi“

www.estravel.ee/perepuhkus
estravel@estravel.ee
tel 626 6266

36 parimat koguperehitti Sinule ja Sinu perele Eestis, Lätis, Leedus ja Skandinaavias.
Tutvu soodsate pakkumistega veebilehel www.estravel.ee/perepuhkus.

EESTI:

Pedase puhkusepakett
«Piknik mere ääres»

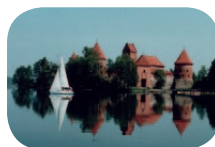
Hind kahele: **68 €**
Kuni 8 a laps tasuta

LÄTI:

Spaapuhkus
Jurmala

Hind kahele: **75 €**
Kuni 10 a laps tasuta

LEEDU:

Kalamehe perepuhkus
Trakais

Hind kahele: **79 €**
Kuni 11 a lapsed tasuta

SKANDINAAVIA:

Perega Helsingisse
lõbutsema

Hind **al 43 €**

Tekst **ERIK SIKK**, väikesaarte sõber

Oma saar eluajaks, omamatagi

*Ma sõuan merel ja sõuan,
Üht saart mina otsin sää.
Seda kaua ju otsinud olen
Laia lageda mere pääl.
(Gustav Suits, "Oma saar")*

Kaupo Haagen

Aeg-ajalt kerkib sisemusest seletamatu igatsus oma saare järele. Tahaks minna kuskile, kus võiks olla omaette, kuulata vaikust, et korraks-ki argipäevast välja astuda. Mulle tundub, et eestlase veres istuvad saared samamoodi nagu laiuvad laaned, avarad põllud ja tormised rannad. Oma saarele eraldumise motiivi on kahtlemata aidanud populariseerida ka rahvakirjanik Jaan Tätte kolimine pealinnast Vilsandile ja arvukad laulud, mida tema ja teisedki loojad järjest kirjutavad ning mis üks teise järel rahva südamesse kinnistuvad.

Gustav Suits kirjutab sajand tagasi oma saarest kui ideaalist, mida inimene otsib, aga mis jääb leidmata. Tänapäeva inimene ei otsi ideaale, vaid kipub saarele pigem saadava emotsiooni pärast, teistsugususe jahil. Üksiti on see tingitud sellest, et enam kui pool sajandit on väikesaared olnud eestimaalastele suletud ja tasapisi, sedamööda, kuidas meie iseseisvus meisse kinnistub, jõuavad nad meie ühismällu tagasi.

ÜKS OSA MEIST TAHAKS SELLE ILU PÕLISTADA, endale jätta, ja nii on mitmed tillukesed maakillud keset merd saanud paberite järgi kellegi omaks. Selleks et osa saada, ei ole vaja omada, usun ma. Meie poolteist tuhat ja rohkemgi saart-saarekest annavad võimaluse käia ja avastada elu-ajaks; küllap jääb midagi teisekski eluks, kui see kunagi tulema peaks.

Loodusemees Hendrik Relve on öelnud, et igal inimesel peaks olema päris "oma paik", ja mõelnud sellega kohta, mida inimene endaga südames kaasas kannab. Minu "oma paik" on üks väikene saar keset avamerd. Ehkki avalikult käidav ja küllap mitmelegi veel sama oluline, jätan ma siinkohal selle saare nime nimetamata, sest see on minu saladus, mida mõtetes ja tunnetes kaasas kanda ja kuhu minna mälestustes tagasi iga hetk, kui igatsen üksindust ja mõttepausi. Satun oma saarele harva, aga mõtetes olen seal alati, kui seda vajan.

Minu suhe Eesti väikesaartega on kestnud paarkümmend aastat. Olen Soome lahe väikesaari puhastanud nõukogudeaegsest rämpsust ja aidanud neid külastajate jaoks ette valmistada, et inimesed saartele ainuomast loodust võimalikult vähem mõjutaks. See on olnud minu panus meie ühise väärtuse säilitamiseks.

TUNDUB USKUMATUNA, AGA EESTIS ON SAARI KOKKU 1500 ja paarikümne jagu enamgi. Enamik neist on küll pindalalt tegelikult väiksemad kui 0,1 km² ja maarotid, kes pole juhtunud merekaarte uurima, pole neid seega isegi mitte paberil näinud. Eesti keeles on saare nimetamiseks erinevaid sõnu – laid, rahu, kare, kuiv, nasv –, mida kasutatakse olenevalt saare suurusest, vanusest ja väljanägemisest.

Ja siis veel need nimed: Vesitükimaa, Kuningasaar, Anekäbrud, Põdvalaid, Munasaar, Linnusitamaa, Ruhulaid, Vissulaid, Öakse ... Need räägivad huvilisele nii mõndagi paikade loodusest ja ajaloost. Enamik pisematest saartest ja laidudest asub Väinameres, kuid seekordses loos tahan teile tutvustada kuut Soome lahes asuvat saart.

Need ei ole pisikesed maatükid keset merd, mis on hästi teada ja suure tähtsusega kohalikule rannarahvale, vaid paigad, mis on juba ammustest aegadest kõitnud tähelepanu oma põneva looduse ja inimtegevusega.

Väikesaared

Toomas Tuul

Osmussaar – bretšarahnud ja orhideed

Eesti loodepoolseim saar on oma 480 hektariga suuruselt neljateistkümmes. Enne Teist maailmasõda asustasid saart rannarootslased ja siin asus üksainus, seitsme taluga küla. Taasiseseisvumise järel ei tagastatud maid osmussaarlaste järeltulijatele, vaid kogu saar jäeti riigi omandusse.

1996. aastal moodustati Osmussaarele maastikukaitseala, et säilitada sealne elus ja eluta looduse kooslus. Kaitsmist väärivad saare linnustik, taimestik, klibuväljad ja Neugrundi meteoriidikraatril pärinevad suured kivid, nn neugrundbretšad. Osmussaarel on ligi 60 neugrundbretša rahnu, mis pärinevad saarest 5 km kirdes asuva Neugrundi meteoriidikraatri ringvallilt ja väljapaiskematerjalist. Neid rahne vaadates on tunne, nagu viibiksid muinasjutus – nii ebamaised ja meile harjumuspärasest loodusest eristuvad on need. Suurimad bretšad, Kaksikud, on kaotanud ligi poole oma hiilgusest, kui Nõukogude väed II maailmasõja ajal saarel leiduvaid rahne kaitserajatiste ehitamiseks ära kasutasid.

JUUNIS-JUULIS SAAREL UITAJAL ON VÕIMALUS IMETLEDA EESTIMAA ORHIDEEROHKUST. Saarel leidub neid tervelt 14 liiki ja nii nagu teisedki käpalised on nad kõik kaitse all. Osmussaar asetseb lindude rändeteel, mida mööda liiguvad miljonid tiivulised Põhja-Jäämere ääres paiknevatelt pesitsusaladelt Lääne-Euroopas ja Aafrikas asuvatele talvitusaladele ja tagasi. Seetõttu võib juba kesksuvest alates kohata siin suuri kahlajate salkasid, kes otsivad rannaäärsest adrust süüa. Mida rohkem sügisesse aastaring liigub, seda mitmekesisemaks ja arvukamaks saarel puhkavate-toituvate sulaliste seltskond läheb.

Tore on Osmussaare Fondi üleskutse saare külastajatele, kes soovivad ka ise midagi saare heaks teha – **AIDAKE NEIL SAART VANAMETALLIST PUHASTADA.** Selleks tuleks silma hakanud vanametall, ükskõik kui väike või suur kogus, viia kas sadamasse või sõidutee äärde.

Regulaarne paadiühendus Osmussaarega puudub, kuid kellel huvi saarele pääsemiseks, leiab infot SA Osmussaare Fondi kodulehelt www.osmussaar.ee

Naissaar – Terra feminarum

See Tallinna lahes mandrist 8,5 km kaugusel paiknev saar on õhufotodelt vaadatuna kaetud vaid männimetsaga. Tõsi ta on, et põhilise osa saarest võtavad enda alla männikud, mille keskel torkab silma omapärane lehtmetsalaiguke, nn Taani Kuninga aed, millega on seotud mitmeid legende. Lisaks leidub saarel ka laanekuusikut ja umbes 30 suuremat või väiksemat soolappi, mis asuvad enamasti lohkudes rannamoodustiste vahel saare kõrgemast keskosast idas.

PARIM VIIS SAARE AVASTAMISEKS ON JALGSI MATKATES, kuid enne jaanipäeva on siinsetel teedel mõnus liikuda ka jalgrattaga. Saarega saab tutvuda mööda taastatud kitsarööplist raudteed rongiga sõites. Rongijuhiks on saare üks vähestest püüasukatest, kelle suust kuuleb rohkelt lugusid saare mineviku ja tänapäeva kohta. Samuti veetakse inimesi ringi maastikuveoauto kastis, millega sõidetakse tsaariaegsetel raudteetammidel.

Enamik külastajaid jõuab varem või hiljem otsaga ka Männiku külla, mis kujunes tüüpilise Nõukogude armee kasarmulinnakuna põhiliselt 1950. aastatel. Külas oli klubi, saun, söökla ja elektri-jaam, kasarmud ja ohvitseride pereelamud – Soomelt sõjakahjude eest saadud kokkupandavad majakarbid. Ühest sellisest on saanud muuseum, kus eksponeeritakse saare ajalugu tutvustavaid esemeid, mis on suuremalt jaolt pärit nõukogude ajast.

Praeguseks on Naissaarel kolm märgistatud ja tutvustavate stendidega varustatud matkarada. Niinimetatud Lõunarada on paras ühe päeva retkeks, põhja poole minekuks võiks varuda aga mitu päeva.

Naissaarele pääseb kõige kergemini reisilaevaga Monica, mille kohta leiab infot aadressilt www.monica.ee.

Saarel toimuvate kultuuriürituste kohta leiab infot Nargenfestivali kodulehelt www.nargenfestival.ee.

Toomas Tuul

Et jäädvustada **kogu lugu**,
vajad **parimat objektiivi!**

18mm (28mm ekvivalent) Säritus: F/8 1/50 sek., ISO400, statiivilt

270mm (419mm ekvivalent)
Säritus: F/8 1/30sek.,
ISO400, statiivilt

UUS
kõik-ühes
objektiiv

Tamron AF 18-270mm F3,5-6,3 Di II VC PZD

Uskumatu 18-270mm ultrasuuri vahemik pakub sulle kõike, mida üks pildistaja võiks tahta — pildista ühe objektiiviga portree, kaunis maastikuvõte või makro lähipilt! Kergele ja kompaktsel **15-kordse suumiga** objektiivile lisavad erilist väärtust Tamroni uus **PZD** piesoelektriline autofookus ning **VC**-värinastabilisaator.

UUS! Tamroni 60. juubeli mudel

Di II PZD VC

599€

Järelmaks 31€ (24 kuud, kokku 744€)

(Mudel B008) Sobivad nii Canon, Nikon kui Sony digitaalsetele peegelkaameratele.

* Objektiiv pole mõeldud 35mm filmi- ega täiskaadersensoriga kaameratele. Objektiiv sobib kuni 24x16mm suuruse sensoriga digikaameratele.

Uuri lisa Photopointi veebipoest www.photopoint.ee

Photopointi esindustes* saad lisaks muule fototehnikale **rentida** ka Tamroni objektiive!

PHOTOPOINT
ÜLEMISTE KESKUS

Tallinn, Suur-Sõjamäe 4
E-P 10-21 Tel: 603 4726

PHOTOPOINT
KRISTINE KESKUS

Tallinn, Endla 45
E-P 10-21 Tel: 665 0400

PHOTOPOINT
ROCCA AL MARE

Tallinn, Paldiski mnt 102
E-P 10-21 Tel: 6659277

PHOTOPOINT
PÄRNU MNT*

Tallinn, Pärnu mnt 139
E-R 10-20, L 10-18 Tel: 655 0651

PHOTOPOINT
LÖUNAKESKUS

Tartu, Ringtee 75
E-P 10-21 Tel: 731 5626

PHOTOPOINT
TARTU KAUBAMAJA*

Tartu, Riia 1
E-L 9-21, P 10-19 Tel: 731 4828

PHOTOPOINT
EEDEN

Tartu, Kalda tee 1c
E-P 9-21 Tel: 742 7868

Prangli – liivaluited ja igavene tuli

Veel kolmekümnendate lõpus sobitati peaaegu iga väiksema maa-tükk keset suurt merd elamiseks. Näiteks Pranglist veidi kagus asuval 59-hektarilisel Aksi saarel (ka Väike-Prangliks kutsutud) elas 1939. aastal kogunisti 22 inimest. Aksi asustus hävitati lõplikult 1952. aastal, aga Prangli teeb eriliseks see, et ainsana Soome lahel jäeti inimesed Nõukogude okupatsiooni tingimustes oma kodusse elama. Kuigi elanike arv on vähenenud enam kui viis korda, on tänaseni põhiliseks elatusallikaks jäänud kalapüük, mida turism küll tagaplaanile surub.

PRANGLI ON PAIK, KUS KOHTAD SAARTELE OMASE MÕNUSA HUUMORIGA INIMESI, kellega saab liivasel kiviaedadega ääristatud külateel arutada nii saareelu kui meretaguseid asju. Kaitsmaks saare imelist viie-kuuemeetrise luidetega, ent tallamistundlikku kaguosa ning Aksi õrna ja omapärast loodust, on moodustatud maastikukaitseseala. Lõunapoolseimat luitevalli asustavad hõredalt vaid liivtarn ja liiv-vareskaer, vanematel ja kõrgematel kasvavad rühmiti sanglepad ja männid ning merest veelgi kaugemal leiab eri vanuses männikuid ja saare suurima rändrahnuna Prangli punase kivi. Idarannas leidub haruldane taimekooslus – kukumarjanõmm, kus koos hariliku kuke-marjaga kasvab ka Eestis haruldane põhja-kukemari.

Prangli saare omapäraks on mitmel pool maapinnast eralduv gaas ja viiekümnendatel käis saarel kõva puurimine, räägitakse, et loodeti leida naftat. Vaatamist väärib kunagise **PUURAUGU KOHALE SÄTITUD LOODUSLIK GAASPLIIT,** mida kutsutakse ka Prangli igaveseks tuleks, kus matkajad saavad soovi korral lõunat valmistada.

Prangli vahet käib laev Vesta, sõit Leppneeme ja Kelnase sadamate vahel kestab umbes üks tund. Täpsemat infot leiab www.veeteed.com

Kaivo Haagen

Keri saar – saad olla saarevaht

Pranglist veel pisut enam kui kuus kilomeetrit põhja pool asuv saar on vaid kolm hektarit suur. Siinsete avameretuulte meelevallas on õnnestunud ellu jääda vaid mõnel üksikul puul, kuid varju saab kindlasti saarel olevatest hoonetest. Isegi sauna on võimalik kütta, et kangeks jäänud keha üles soojendada.

KERI MAJAKAT PEETAKSE ÜHEKS VANIMAKS SOOME LAHES ASUVAKS TULETORNIKS. Pärimuse järgi olevat siin juba 17. sajandil tulealus olnud, mille peal puid põletati. Peeter I käsk saarele tule torni ehitada pärineb 1719. aastast, 18. sajandi keskel valmis kivialus, millel kõrguv metalloos lisati pea sajand hiljem, kuid see oli tookord Tsaari-Venemaal esimene.

Meieni jõudnud teave maagaasi kasutamise kohta Keril on järgmine: saarel oli kaev, kust sai soolase maitsega vett. Seetõttu tehti sinna peagi puurkaev, kuid vee asemel pääses puuritud august välja hoopis suure rõhu all olnud maagaas, mis süttis. Gaasi hakati 1906 esmakordselt maailmas tule torni valgustamiseks kasutama. 1912 purunes torustik aga ülerõhu tõttu ning pärast kogu saart väristanud tõukeid gaasi eraldumine lakkas.

Keri tule torni meeskond koosnes ajateenijatest, kellest mitmedki endale teenistuse vältel Pranglist naiste võtsid. Elust saarel on kirjutatud ja räägitud lugusid, mis tunduvad uskumatud seni, kui ei ole ise kogenud saarel sügistormi, milles on raske jalul püsida ja **SELLEKS ET MAJAKAST ELUMAJANI JÕUDA, TULEB END AEG-AJALT KÄPULI LASTA.**

Saare korrashoiu ja siinse elu edendamiseks on loodud MTÜ Keri Selts. Keri on paik, kus igaüks, kelle salasooviks on olla saarevaht, saab selle teoks teha – Keri Selts on seadnud sisse saarevahit "ametikoha" ja suisa internetis on näha, kes millal saarel tegutseb.

Kõigil, kellel huvi Kerile minna, tasub uurida seltsi kodulehte www.keri.ee

Toomas Tiid

INNOVATSIOON

Päikesekaitse tipptoode, mis tugevdab
Sinu nahka sügavuti.

Innovatsioon Eucerinilt: uus Eucerin Sun Protection tugevdab nahka sügavuti ja kaitseb päikesest tingitud nahakahjustuste eest. Lisaks ülitõhusale UVA/UVB kaitsekihibile pakub looduslik lagritsa-juureekstrakt bioloogilist kaitset. Võimsa antioksidandina tekitab see UV-kiirguse

Kolmetasemeline
kaitsesüsteem:

- UVA-kaitse
- UVB-kaitse
- Lagritsajuur

poolt põhjustatud vabade radikaalide vastu kaitsevõrgustiku.

Kiirelt imenduv koostis kaitseb nii naha pindmist kui ka sügavat kihti nii, et Sina võiksid turvaliselt päikest nautida.

Eucerin saadaval apteekides. www.eucerin.ee

Eucerin[®]

TEADUSLIK NAHAHOOLDUS,
MIDA MÄRKAD

Toomas Tuul

Mohni saar – see ongi maapealne paradiis

Ligi poolt saart katavad luided ja kiviklibu, teist poolt aga mets. Luidete õhkõrna samblikukihi kaitseks on rajatud laudtee ja siinsete loodusväärtuste säilimiseks ongi saarel ringi uidates oluline järgida juba varem sissetallatud radu. Mohni mandripoolsel küljel langeb kallas väga järsult vette ja jätkub seal ligi 45–kraadise kaldega nii, et mere sügavus saare kõrval ulatub 50 meetrini.

Saare varasematest nimedest Monasaar ja Ekholm esimene tuleneb saksakeelsest Mungasaarest, sest kuni 16. sajandini kuulus saar Ojamaal asunud mungakloostriale. Teine, rootsi keelest tõlgituna Tammesaar, kannab endas mälestust siin kunagi kasvanud pärna-tammemetsast, mis põletatud maha sajandeid tagasi saarel elanud seitsme röövmunga tabamiseks, kes end seal varjasid.

PALAVAL SUVEPÄEVAL LEIAB MÕNUSA VARJULISE ISTUMISKOHA SAARE PÕHJAOSAS, ÜSNA MAJAKA LÄHEDAL KASVAVA MOHNI PÄRNA ALL. Selle 12 meetri kõrguse ja Hendrik Relve hinnangul 300 aasta vanuse puuhiiu oksad väänlevad nagu suured maod ja tüvi on eale kohaselt mühklik ja krobeline. Pärna võraalune on lage ja peaaegu kümme aastat tagasi puhastasime kamba puu- ja saaresõpradega talgute korras ka ümbruse võsast. On selgesti aimatav, et varem kasvas puu uhkes üksinduses lagedal maastikul.

Loomulikult asub ka Mohnil tuletorn, mis oli juba vanal ajal tähtsaks teejuhiks, saar ise aga kalameestele tormivarjuks. 1852. aastal ehitati praegune kivist majakas, paarkümmend aastat hiljem lisati kaks korrust, vaskkuppel ning muudeti valgussüsteemi. Kulukate restaureerimistöõde tarbeks pole raha leitud, ent tulevikus võib saarekülastajal olla siiski võimalus pääseda ka majaka sisemusse, sest tipust avaneb muidugi hingemattev vaade.

Mohni saar (välja arvatud tuletorni kompleks) kuulub Lahemaa rahvusparki sihtkaitsevööndisse, kus võib viibida vastavalt reeglitele, millest loe täpsemalt www.lahemaa.ee.

Saarele kippuvad saavad abi Viinistu konverentsi- ja kultuurikeskuse kodulehelt www.viinistu.ee.

Vaindloo saar – Läänemere lukk

6,2 hektari suurune Vaindloo on Soome lahe avaosa kõige põhjapoolsem saar, mida asukoha tõttu nimetatakse ka Läänemere lukuks.

See on paik, mida võib julgesti soovitada reisihiks mõningase merekogemusega inimestele. Tunne on siin tõeliselt avamereline: tuulevaikset aega peaaegu ei olegi, soolane meremaitse on pidevalt huulil. Korraliku tormiga võid turvaliselt saarel viibides **MÕELDA END LAPSEPÕLVE UNISTUSTESSE JA OLLAGI SEE MAJAKAVAHT, KELLEKS KORD SAADA SOOVISID.**

Põhja-Eesti rannaküladest, Soome lahe vastaskaldast ja isegi Ruhnust tulnud kaluritele ja hülgeküttidele oli Vaindloo oluline peatuskoht. Siia rajatud kalurimajad ja -onnid pakkusid rajuilmade korral turvalist peavarju.

Esimene tuletorn ehitati saarele Vene keisri Peeter I käsul juba 1718. aastal. Praegune malmmajakas paigaldati 1871. **PUUDEGA ON SAAREL KEHVASTI**, majaka ja hoonete tuulevarjus on ellu jäänud vaid mõned üksikud. Kuid see-eest on siin Eesti kõrgeim rabakivist rändrahn – Vaindloo hiidrahn, mille kõrgus on 7,7 meetrit.

Ka Vaindloo on rändlindude peatuspaik ja kogenud linnuharastajale seetõttu põnev vaatluskoht.

Saarele pääsemiseks tuleb vaeva näha rohkem kui tavaliselt. Infot tasub otsida ikka internetiavarustest ja vihjeks olgu vaid mainitud, et 1994. aastast asub saarel Eesti piirivalve post koos radarijaamaga.

Kaupo Haagen

PLAYTIME IS BACK

LIIKUMISAEG ON KÄES

• ORIGINALSED HÜBRIIDJALANÕUD •

KEENFOOTWEAR.COM

• Maaletooja: MATKaSPORT OÜ • www.matkasport.ee •

Konkurss “Eestimaa avastamata aarded” on igati tänuväärt infoallikas nii siseturistile kui ka Estravellerile – isegi kui teadsid ju küll, et Vihula vallas on ilusad mõisad, või oled Olustverest kümneid kordi mööda sõitnud, tuleb end ikka kokku võtta ja koha peal ära käia. Ja kolmas tänavune finalist Hiiumaa oma tuletornidega on ju ka neetult kaugel! Aga ära seal käisime ja leidsime muudki.

Saar tuletornidega

Tekst **ALARI RAMMO**

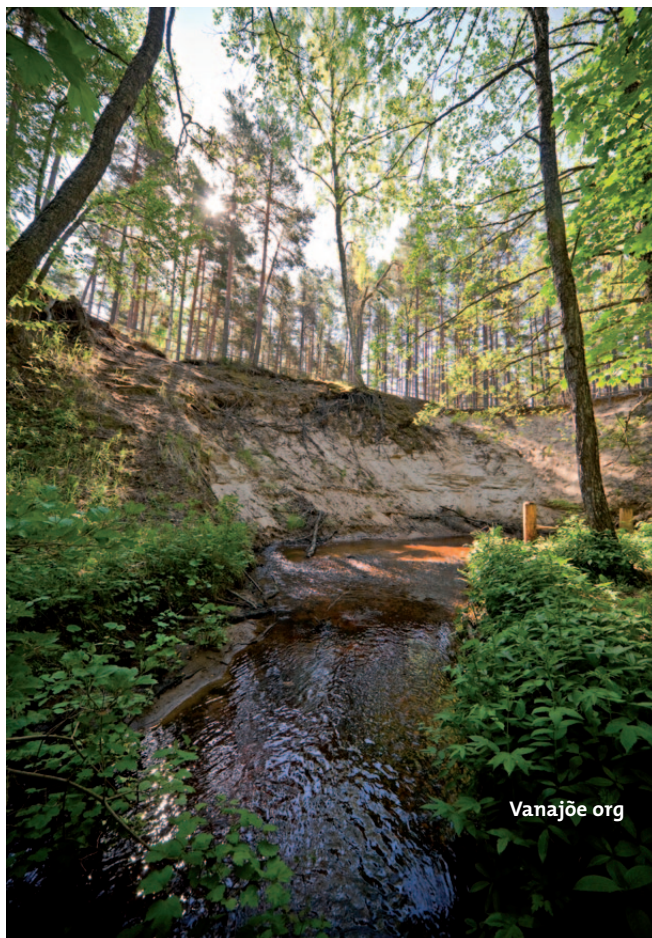
Muumitrolliraamatulik
Tahkuna tuletorn.

Kaido Haagen

Kaartu Kirjasto Nigosen

Mänspe

Vanajõe org

Hiiumaa on saar nagu saar ikka, oma võlude ja veidrustega (ja ilma ühegi suurema spaahotellita!) – ühes nurgas raske ajalugu, teises edukas ettevõtlus, kolmandas sama palju kasutamata potentsiaali kui tuult ja kive, neljandas lahedad suveüritused. Ja keskel suur mets. Võta nüüd kinni, millal sinna tee ette võtta ja kuhu. Mingil juhul ei tasu Hiiumaale minna üheks päevaks, nagu Estraveller seekord tegi.

Alustanud oma ringsõitu ööbimiskohast Emmaste vallas, viib tee kõigepealt igaks juhuks Sõru sadamasse, kus hiiglaslik kolmemastiline Alar ootab hommikupäikeses kaldal uut elu, suur ja korda tehtud akvatoorium purjetajaid (ja juba enne jaanipäeva ka jatsmuusika austajaid) ning sadam Saaremaa vahet sõitvaid praame. Hommikul alustuseks hea koht küll, sadamakõrts serveerib korraliku espresso itaialiku eurose hinnaga. On aega, rahvast ja tahtmist rohkem, siis saab siit Sõrult merele ka ja ei millegi vähema kui kadunud Estonia päästepadiga.

Kuna sihiks on tuletornid, võtame suuna Kõpu peale, põigates enne poolsaarele jõudmist korraks vasakule Mänspäe kabeli juurde, mida ümbritsevatel liivaküngastel laiub määndide all ilmselt üks Eesti kauneimaid kalmistuid.

VEIDI EDASI TASUB SISSE KEERATA KA VANAJÕE ÜRG-ORGU, mille lühikesed matkarajad on jõukohased igale tervele inimesele, kes samas väga palju ronida ei viitsi (mis on Hiiumaal muide ka võimalik). Lausa kaitse alla võetud ürgorus võib kannatlikum kohata näiteks eksootilist Euroopa naaritsat ja silmata ojas askeldavaid forelle, aga ka lihtsalt Hiiumaal tavatut pinnavormi – orgu. Väike pruu-nika veega oja väänleb nimelt kõrge liivakalda all ja viisakas purrete-piirete süsteem laseb seda maalilist minitaevaskoda igast küljest nautida.

ÜSNA PLAANIMATA KEERAME JÄRGMISEKS KÕPU RIS-TILT HOOPIS PIHLA TALU VIIDA POOLE. Oli kusagilt silma jäänud, et seal keedetakse häid (porgandi)moose ja kohapealt leiame veel enamgi – Eesti vanima töötava pukktuuliku. Pisikese sellise, aga värskest jahust leib on midagi muud ikka, ütleb perenaine Anu-Maie. Pärast mullust tormi vajab üks laba küll vahetust, aga põhilised osad on algusaegadest ja rukiski kasvab enda põllul. Linnavurled küsivad seda vaadates, et näe roog, meri on vist lähedal, aga mereni jääb tegelikult kolm kilti kummalegi poole.

Anu-Maie tahaks hirmsasti pinsile jääda, aga no ei saa, ikka käib ta (juba rohkem kui 15 aastat), telefon kaelas, ise peenarde, talu ja moosiköögi vahet, et lisaks tihedale suvehooajale moosikeetmisega ka talv üle elada. Noored käivad talvel Rootsi suusakeskustes tööl, nii hästi moosidel ka ei lähe, et kõike üleval pidada, kuigi keedised on võitnud Eestis auhindu ja jõudnud presidendi kingituste sekka ja kroonitud peade sahvrisse. Vähemalt kümnekonna eri sordi seas on tõeliselt huvitavaid marju ja maitseid, mida poodidest muidu naljalt ei leia. ▶

Kõpu tuletorn

Kõpu tuletornis on katsumuseks läbi hiliskeskaegse tornikehandi kulgev trepp. 19. sajandi trepimeistrid olid pearuumi osas väga kokkukohandatud. Astmed on see-eest loodud hiiglastele.

Lihtsaid ja taskukohaseid voodikohti on Pihljal ametlikult alla 30, aga vajadusel mahub teist sama palju veel. Sinnapoole tasub sammud seada ka neil, kes lähistel telgivad või RMK teenuseid kasutavad – Pihljal saab mõistliku tasu eest süüa ja pesta, mida on ju ikka tarvis. Tänavu on plaan ka piknikukorve koostama hakata, et mere ääres istujad ei peaks saare õnnetus kaubandusvõrgus hulumama, vaid saaks ka midagi kohalikku mekkida.

Kohapealt leiame veel enamgi – Eesti vanima töötava puktuuliku. Pisikese sellise, aga värskest jahust leib on midagi muud ikka, ütleb perenaine Anu-Maie.

Anu-Maie porgandimoos oli meil proovitud juba ammu enne Hiiumaale sattumist, seda suurem oli rõõm näha, et seda valmistab nii tore inimene.

Hiiumaad näeb Anu-Maie omamoodi maagilise paigana: mitte ühel või kahel korral on päevaks saarele tulnud välismaalased jäänud sinna nädalaks või jälle tagasi tulnud, ühed soomlased on just Pihljal käinud juba kümme aastat. Tulevikuplaanides on kogu vana talukompleks taastada sellisena, nagu ta oli eelmise sajandi alguses, leivaahjuni välja.

JÄRGMINE PEATUSPAIK ON ESIMENE KOLMEST TULETORNIST – kuulus Kõpu, igast otsast vanim ja töökaim mõne arust kogu maailmas. Kunagise rāpase platsi asemel on majaka jalamil juba aastaid suurem hoone, mis majutab kohvikut ja toakest suveniiride ja piletitega. Sõbralik proua

kutsus selgi suvel Kõpu päikeseloojangumuusika kontsertidele, esimene toimub 15. juulil. Kõpu tuletorn ise on muidugi katsumus – jube kõrged libedavõitu astmed ja mitusada võimalust pead ära lüüa, aga vaate vastu ei saa. Lisaks näeb üleval näitust Läänemere tuletornidest, mis on igauks sama iseladne kui siin Eestiski.

EDASI MÕÖDA POOLSAART RISTNA POOLE. Tasub tähele panna, et esmaspäeviti jääb sealne tuletorn suletuks, ehkki kolme torni peale saab muidu ühise pileti osta. Väike valge maja, palju õisi, puuriidad, vaikus ja suur punane keerdtreppiga torn. Kusagilt nurga tagant peaks nüüd kohe vennad Lõvisüdamed välja jooksma. Torni tipus on mugav paika panna plaanid Ristna vaatamisväärsustega tutvumiseks – kogu kohalik geograafia on kenasti laiali laotatud.

Eelkõige teame Ristnat Eestimaa servana, kus toimetab Paap Kõlar ja kus on alati täiesti teistsugune ilm kui kusagil mujal. Lisaks vanadele militaarrajatistele, kus maa all ja peal omal vastutusel turnida saab, asub seal lähistel mõnda aega juba ka teine suurem kompleks: Kalana puhkeküla.

Jõudnud keset seda, tekib korraks küsimus, on see ikka Hiiumaa veel. Hõreda metsa alune on pikitud kampingutega, võrgukuuris särstib kalarestoran, tee ääres veel üks välikohvik, lõpus suur ja korralik sadam, kusagile metsa poole viib sirgete plaatidega kõnnitee, valgustid, kajakid, saun veepiiril, rattalaenutused ja mis kõik veel. Jah, selline koht on Hiiumaal täiesti olemas!

Aga me sõidame edasi. Kui Emmastelt Kõpu

poole viiv tee on tänava remondis, siis üleval edasi Kärkla poole kulgev on eelmisest aastast korraliku katte ja kergliiklustee saanud, nii et vana Reigi kirik oma kevadiselt sirelitesse uppuva kalmistuga tundub selle kõrval kuidagi kohatu. Kirik on kusjuures avatud.

HIIMUMAA PÕHJATIPUS ASUV KOLMAS, TAHKUNA MAJAKAS on sarnaselt Kõpu omaga ka esmaspäeval avatud. Taas tõestub, et isegi piletimüüjaga tasub pikemalt rääkida, et kohalikust eluolust rohkem kuulda, kui infotahvlitel ja brošüürides jutustatakse. Tahkunal olete veel eriti õnnega koos, kui juhtute kohtama kohe torni all elavat endist majakavahti. Tema lugudel juba lõppu ei tulevat.

Tornina on Tahkuna ikka väga inimsõbralik – malmsilindri välimises servas kulgeb lai ja mugav trepp, igal korrusel on avar platvorm, kus pakutakse aeg-ajalt muusikat, teatrit ja näitusi. Tänavugi näeb seal augusti esimestel nädalatel muldusivist parimat lavastust “Tuulesaared” Theatru-

milt, talvistele plaanidele tõmbas pakane paraku kriipsu peale. Tuletorni kütmine pole naljaasi.

TEINE TAHKUNA PÕNEVAM VAATAMISVÄÄRSUS on neli aastat tegutsenud militaarmuuseum, mille hoone teenis veel 2005. aastal piirivalvekordona. Hiiumaa sõja-ajalooga tutvumiseks ongi

Väike valge maja, palju õisi, puuriidad, vaikus ja suur punane keerdrepiga torn. Kusagilt nurga tagant peaks nüüd kohe vennad Lõvisüdamed välja jooksma.

Tahkuna parim paik, kuna nõuka- või tsaariaegsed rajatised on kõik käe-jala juures, telli tuur muuseumist või mine otsi ise. Paraku on kõik hooletuses, enamasti riigi omandis ja RMK juba mälestistega ei tegele, isegi kui tegevus võiks piirduda vaid võsa lõikamisega.

Muuseum on meie saabumise hetkel kinni, aga värava taga askeldavad töömehed vihjavad, et keegi on sees küll. Natukese hõikumise järel ilmub tagaruumidest välja Mart, üks peremeestest, ja ohkab, et kui juba siin olete, võite samahästi muuseumi ka läbi käia. Õhinaga käime. Paraku on kogu sõja-ajalugu Eestis nähtavaks tehtud peamiselt muuseumides ning kuigi väliekspositsiooniks jagub torne ja tunneleid meil kogu rannikul ja eriti nii strateegilisel kohal kui Hiiumaa, pole seda külge seni tõsiselt arendatud.

Lõpetame Kärldas, kus püüame pääseda militaarmuuseumist leitud kodumaiste taaskasutustoodete kodupoodi, äsja avatud Pritsumaja Puitiiki. Kinni, muidugi, kell on viis läbi, aga siin ▶

Ühed Hiiumaa iseäralike-
matest suveniiridest, Ristna
auguga kivid on leitavad Paap
Kõlari surfikeskuse lähedalt.
Jaluta nii kaugelt, et surfikeskuse rāme tümps enam ei kosta, suuna pilk maha ja kivid vaatavad sulle otsa.

Kui jalutate veel edasi lõuna
poole, siis jõuate peatselt Ristna
kaitserajatisteni. Pildilolev
teise ilmasõja järgne tulejuhtimistorn on rannalt märgatav. Metsas jagub põnevaid militaarrajatisi üksjagu.

Ristna tuletorni konstruktsioon telliti 1873. aastal Prantsusmaalt Eiffeli tehastest. Ka loo avafotol oleva Tahkuna tuletorni metallkarkass on Eiffeli tehtud, majakas on orestatud suisa Pariisi maailmanäituselt.

Kaido Haagen

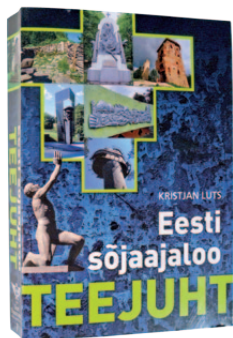

KaartKristjan Nigesen

Tahkuna tuletorni trepp on väga mugav, erinevalt Ristna tornist pääseb siin isegi üksteisest möödu-ma. Heida tornist ka pilk kunagise majakavahi valdustesse, võimalik et Eestis polegi teist nii ran-naromantilist elamist. Kui vähegi võimalik, tee vana majakavahiga juttu.

Kalana rannast saab merele minna nii kajaki kui vesijalgrattaga. Ka wakeboard'i ja veesuusad saab siin ära proovida.

Foobi militaarne kotikol-lektsioon. Estravelleri toi-metusele valmib üks kott suisa eritellimusel.

Suurepärane raamat sõja-ajaloo huvilisele. Märki-misväärselt käepärane ka Hiiumaal – raamatus ära toodud koordinaatide ja GPSita oleks mõningaid põnevaid kohti väga raske leida.

tuleb jälle saar appi. Samas majas asuvas turismi infopunktis leitakse kiiresti poerahva kontakt ja veerand tunni pärast on Jan, üks uue kaupluse loojatest, kohal ja avab ukse järjekordsesse põne-vasse maailma Hiiumaal.

SELLISE POE TÜÜPI ON RASKE MÄÄRATLEDA, kõnekee-
li butiik ongi ehk tabavaim, mille Jan lihtsa mehe-
na kuulmise järgi sildile putiigiks kirjutas, nagu ta
muidagi lisab. Tegu pole aga ülikallite hilpude ega
tallatud sallide poega, vaid valdavalt elegantsete
kodumaiste toodetega markidelt, mida enamik
pole ilmselt kuulnudki, samuti veidi nutikamate
suveniiridega kui maavillane huumor.

Mithio, Pullover, Baabad, Ajaloolised Võtted,
Triibud ja Ruudud, Hiiu Vill, Puupank, Aet Vohu,
Loomekombinaat, Joik, Rossi Sepääri ja Reet Aus
on vaid mõned Pritsumaja Putiigi märksõnad,
mis vähemalt kodumaise käsitöö, disaini ja taas-
kasutuse sõpradele peaks päris palju ütleva ja

kõiki teisi võiks ka peatselt kõnetama hakata.

Jan kiidab vähem kui kuu pärast avamist, et
hiidlased ise on tee poodi juba leidnud ja ostavad
ka. Tema enda kireks on valikus aga oma perega
loodav sari Foob, mis taaskasutab Rootsi sõduri-
kraami, aga ka muid materjale, näiteks purjeid,
unikaalsete kottide valmistamiseks. Nii puudub
ka tootekataloog ja jääb üle vaid ise kohale minna.

Estraveller koges kõike kirjapandud ühe päeva
jooksul ja sisuliselt ühes Hiiumaa nurgas, tegeli-
kult tasuta võtta rahulikumalt ning rentida (või
kaasa võtta) jalgrattad ja broneerida mõnes puh-
kekülas majake.

Hinnad kipuvad jääma 40–60 euro vahele
sõltuvalt mugavusastmest ning selle rahaga saab
neli inimest ööbida. Vägaagi mõistlik hind kodu-
maiseks puhkuseks. Meie läheme ka tagasi, Les-
tas ja Lambas jäi lõunastamata, maavillane Hiiu
kampsun soetamata ning saare imelised rannad
nautimata. ■

"Meil käivad kliendid, kes eelistavad professionaalset ja kiiret tööd. Kogu prillide määramiseks ja valmistamiseks vajalik aparaatuur on meil kohapeal olemas. Maailmas, kus kõik muutub umbisikulisemaks, säilitame me isikliku kontakti kõikide oma klientidega. Seega saab siit alati õiged prillid. MaiMais saab võtta aja maha ja teed rüü Bates teha sobiv otsus."
Anne-Mai, optometrist, MSc

"Prill ei ole juba ammu pelgalt funktsionaalne ese. Minu jaoks on prill esmalt aksessuaar ja ma ei soovi, et samasuguste raamidega inimene mulle tänaval vastu tuleb. Anname alati prilliraami valikul head nõu. Kauba valikul arvestame tihti püsiklientide erisoovidega. Salong on mõnus ja hubane, et inimene saaks keskenduda. MaiMai ei ole ostukeskuse läbikäiguhoov. MaiMai on midagi erilist!"

Liina-Kaj, disainer, MA

P. Süda 16-1, Tallinn
+372 53 027 782
Broneeri aeg külastuseks
www.maimai.ee

maimai
OPTIKASALONG

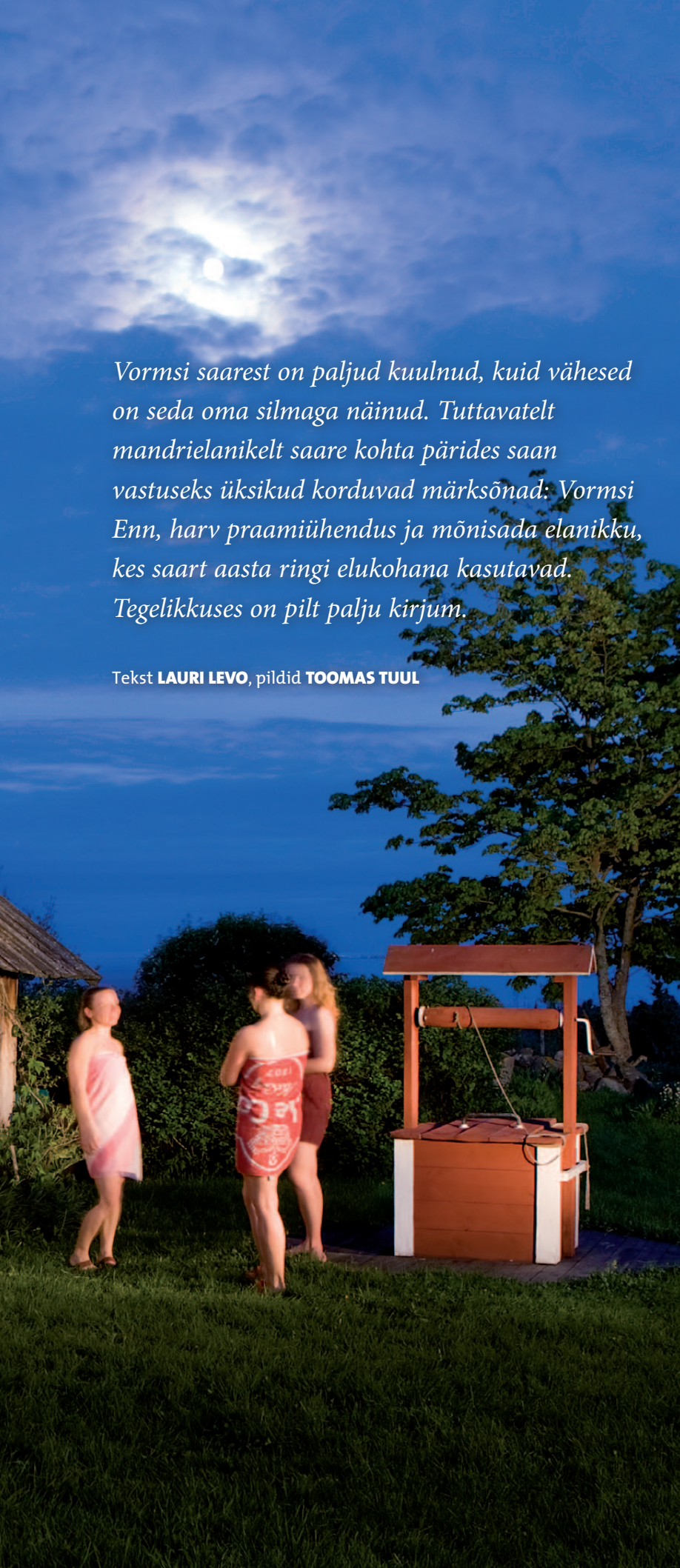
Salapärane saar

Läänemeres

Vormsi saarest on paljud kuulnud, kuid vähesed on seda oma silmaga näinud. Tuttavatel mandrielanikelt saare kohta pärides saan vastuseks üksikud korduvad märksõnad: Vormsi Enn, harv praamiühendus ja mõnisada elanikku, kes saart aasta ringi elukohana kasutavad. Tegelikuses on pilt palju kirjum.

Tekst **LAURI LEVO**, pildid **TOOMAS TUUL**

Suveperioodil täitub väikesaar sadade turistide ja suvilaomanikega, kes panevad selle kihama kuni soojade kuude lõpuni. Vormsi suve algust tähistab traditsiooniline kontsert saare meelelahutuskeskuses, kõrtsis Krog nr 14. Ametlik suvitamine kestab augusti lõpuni, kui saar häälestatakse järjekordse suurejoonelise kontserdiga sügise lainele.

PLAANI REIS PIKEMALT ETTE. Minu seni ainus ja viimane Vormsi külastus jäi talveperioodi. Praamisõit võttis tavalise 45 minuti asemel ligikaudu kaks tundi. Mugav jäätee polnud veel avatud. Vormsil olid hanged rinnuni ning saarel valitses müstiline talveuni. Päeva peale nägin paari autot, Hullo jalutas üksikuid inimesi. Avatud oli pood, kust sai toidupoolist, ning üksikute majutusteenuste pakkujatega võis öömajas kaubale saada. Talvel elab saar oma elu, kuid eks see ole paljude väikesaarte tavaline külmaperioodi režiim.

Mandrimeeeste hirm, et soojade ilmadega peab Vormsi-reisi pikalt ette plaanima, on põhjendatud ainult jaani- ja olavipäeva eel, kui saar vajub rahva raskuse tõttu mõned sentimeetrid merre. Kohalike sõnul on Vormsil kogu suve vältel ühtlaselt palju külalisi, kuid suuremate ürituse ajal on majutuskoha saamine keeruline ning välja aitab tuttava hoovi püsti pandud telk või väga head tutvused.

Vormsile pääsemiseks tuleb ette võtta praamireis Haapsalu külje all asuvast Rohuküla sadamast. Kellel on isiklik meresõiduk, suundugu Sviby sadamasse, kus on korralikud poikohad, elektri ja vee kasutamise võimalus. Räägitakse, et sinna pääsevad isegi paarimeetrise süvisega jahid, kuid seda peaks sadamavahilt igaks juhuks üle küsima. Kuna esialgne plaan oli saarel liikuda oma autoga, läksime paar tundi varem Rohuküla sadamasse.

Nagu võis ennustada, oli Vormsi vahet liiklev praamlaev Reet reede õhtul kuhjaga täis, nii et süüdistada võis ainult ennast. Jätsime auto sadamaparklasse ja otsustasime saarel liikuda jalgsi. Soovitan seda teha kõigil, kellel pole kaasas väga ▶

Üritused Vormsil 2011

23. JUUNI – suurejooneline jaanipäev. Muusikat teevad Tuulelõõtsutajad.

4. JUULI – Folkmilli kontsert kõrtsis Krog nr 14.

21. JUULI – Hullo lauluväljakul annab kontserdi Jäääär.

29.–31. JUULI – olavipäeva pidustused. Jan Uuspõllu etendus "Isa" (rootsikeelse sünkroontõlkega) koos kontserdiga (29.07). Simman ansambel Tarvanpääga (31.07).

24. AUGUST – Ultima Thule kõrtsis Krog nr 14.

31. OKTOOBER – legendaarne Surströmmingfest kõrtsis Krog nr 14.

Millega saarel tutvuda?

PÜHA OLAVI KIRIK – iga Vormsi külastaja kohustuslik peatuspaik nr 1. 14. sajandist pärit kirik, mille omapäraks on torni puudumine. Vanarahvas räägib, et torn puudus julgeoleku kaalutlustel – et viikingid merelt kirikut ei märkaks.

MAAILMA SUURIM RÕNGASRISTIDE KOGUM – Püha Olavi kiriku kõrval paiknevas surnuaias asub maailma suurim rõngasristide kogum, millele tasub samuti pilk peale heita. Riste meisterdasid kohalikud talupojad ning neid hakati kasutama 17. sajandi alguses.

SAXBY JA NORRBY MAJAKAD – saarele tulles ei saa üle ega ümber majakatest. Nii Saxby kui Norrby tuletornid on vaatamisväärsused omaette. Saxby rannajoont võibki imetlema jääda – sinna randa soovitan kaasa võtta piknikukorvi ja toredad kaaslased ning oodata päikeseloojanguni. Elamus garanteeritud.

SMEN JA MITMED TEISED KIVID – Vormsi saarele on laiali pillutud kümneid mälestuskive. Kõigi kohta liigub põnevaid legende ja külastada tasubki neid kõiki. Tuleb varuda ainult aega ja panna jalga mugavad jalatsid, sest mitme kivi juurde viivad pikad jalgrajad.

SVIBY TALUMUUSEUM – muuseumis on taastatud rannarootsi talu koos kõige seal leiduvaga. Seda on tehtud nii fotode ja kirjalike allikate kui ka Vormsil sündinud ja sõja ajal Rootsi põgenenud rannarootslaste mälestuste põhjal. Seal leiab renoveeritud rookatustega hooneid ja traditsioonilise suitsusauna.

VORMSI RANNAD – rannajoont on saarel väga liigendatud, pikad poolsaared vahelduvad sügavate lahtedega. Põhjarannikul läheb meri ruttu sügavaks, madalal lõunarannal on vesi pikalt põlvini. Liivaranda palju pole, kuid ka kivilibusel rannal leiab endale mugava päevituspaiga. Vormsil on üle 100 kilomeetri rannajoont, mida mööda saab ette võtta tõsise kolmepäevase matka.

LOODUS – nii rikkalikku loodust kui Vormsil pole ühelgi teisel Eesti saarel, mandrist rääkimata. Saarel on 211 linnuliiki, ohtralt metsloomi, palju roomajaid, haruldasi konni ja pidevalt vahelduvat maastikku. Vormsit läbivad kaks olulist lindude rändeteed. Kevadel ja sügisel võib osa saada valgepõsk-lagledel ning teiste metshanedel läbirändest. Sügisel muudavad sookured põllud halliks.

palju matkavarustust, sest koha peal piisab jalgrattast ja ka bussiliiklus on olemas.

IDA- JA LÄÄNERINGI VAATAMISVÄÄRSUSED. Sadamas kauplesime end lasteekskursiooni bussi peale. Bussijuht nõustus lahkelt meid Vormsi pealinna Hulloosse sõidutama. Taustaks 40 karjuva mürsiku koor, nägime vilksamisi tee äärde jäävaid rannarootsi mõjutustega maju ja kurvilisi kruusateid ning tõdesime, et homme võtame ette tõsisema ringkäigu saare vaatamisväärsusi pidi.

Vormsi teed saab jaotada ida-ja lääneringiks. Idapoolsetes küldes elasid vanasti kalurid ja vaesem rahvas ning lääneringil jällegi jõukad kaptenid. Mõlema ringi äärde jäävad pea kõik vaatamisväärsused ning olulisemad külad. Saarega tutvumisel alustage Hullost ning sõitke mõlemad ringid läbi.

Kahe ringi ristumiskohas asub Püha Olavi kirik. Vanarahvas teab rääkida, et sealt läksid teed kahte külla (põhja ja lõunasse). Üks neist oli Borrby, kus eraldatuses elasid saare pidalitõbised. Kuna jumalateenistusel ja armulaual käimist pidi võimaldama igale inimesele, oli kirikul pidalitõbiste jaoks eraldi aken, mille kaudu nad said sees toimuvast osa. Jumalateenistuse lõppedes pagesid pidalitõbised tagasi külla, et tervete saareelanikega mitte kokku puutuda.

Nimede eestistamise ajal jäi Vormsi sellest kõrvale ja nii on saarel sajandeid püsinud kohanimed, mis on eestlastele pahatihti rasked hääldada. Kuna tegemist on väga vanade nimedega ja (rootsi) keel on aja jooksul üpris palju muutunud, ei ole kõigi nende algsed tähendused praegu enam teada. Et aga kõigi nende keerulisemimeliste küldega lähemalt tuttavaks saada, võib rentida rolleri või Sviby sadamast jalgratta. Või soovite saarega tutvuda hobustel? Teoreetiliselt oleks see lahendatav ning infot selle kohta saab ammutada nii Vormsi kodulehelt kui ka kohalike käest. Kuigi ▶

PuraVida®
DISCOVER PURITY

Lisainfo **PuraVida®** sarjast leiad www.hansgrohe.ee

Meie hindame vett: EcoSmart tehnoloogiaga varustatud Hansgrohe segistid säästavad kuni 50% veetarbimisest. Veesäästuga kaasneb ka oluline energia kokkuhoid ja CO₂ emissiooni vähenemine.

mul jäi see proovimata, on see kindlasti üks lähedamaid viise saarega tutvuda.

KÕIK TEED VIIVAD KROGI. Hullo liigub legend, et külakeskuses on palju sissetallatud jalgradu, mis kõik viivad ühte kohta. Radadel pidavat liiklus eriti tihedaks minema õhtustel kellaaegadel. Ilmselgelt hakkas legend meile suurt huvi pakkuma ning võtsime meiegi teekonna ette. Vaid mõned minutid jalutamist ning jalgrajad sulandusid üheks teeks, mille otsas särasid saare meelelahutuskuse Krog nr 14 tuled. Krog on kohustuslik peatuspaik igale Vormsi külastajale. Hommikul ja lõunal mängib Hella Hundi publi meenutavas Krogis mahe muusika ning siin-seal laudade taga näeb tuttavaid nägusid kohvi nautimas või keha kinnitamas.

Kui päike loojub, muutub ka Krog. Õhtusöögi kõrval tekitab õllekannud ning rahvast hakkab tulema nii uuest kui akendest. Kõik tervitavad kõiki. Külastajad on väga sõbralikud. Muusika

keeratakse valjemaks ning vestlused muutuvad elavamaks. Mängitakse koroonat, lauamänge, lahatakse välispoliitikat või aetakse niisama loba. Nädalavahetustel kipuvad Krogis olengud kestma nii kaua, kuni jätkub rahvast, ehk viimased pidulised lahkuvad hommikul viie paiku.

PEALE SUVE tasub Vormsile naasta kindlasti oktoobris, kui toimub gurmeefännide Surstströmmingfest. Kõrtsi peremees tellib selle tarvis Rootsi Skandinaavia parimat mädakala. Üheskoos avatakse haisupomme meenutavad kalakonservid ning lastakse nende sisul hea maitsta. Liiguvad jutud, et mädakala söömise ajal pole Hullo kandis värsket õhku, peopaigast rääkimata. Pärast kalasöömist kattub saar talve-eelse vaikusega. Külastajaid on vähem ning hakatakse ootama uut suveperioodi. Kuid see ei tähenda seda, et külmematel aastaaegadel ei tasuks saarele minna. Talvel on saar hingematvalt ilus ning sügistormidega Saxby rannas jalutada on väärt elamus kõigile. ■

Lisainformatsioon

MAJUTUS JA TOITLUSTUS – saarel on ligikaudu 200 majutuskohta. Suveperioodil peab aseme veidi pikemalt ette broneerima, kui pole just soovi telkida. Ninaesise eest hoolitseb kõrts Krog nr 14, mis on suveperioodil avatud iga päev. Kuna nädalavahetustel läheb Krogis alati peoks, soovitan tantsu-kingad ühes võtta. Samuti pakuvad oma külalistele toitlustust majutusasutused (ette tellimisel). Rohkem infot www.vormsi.ee.

AKTIIVNE PUHKUS – kes ei suuda ühe koha peal pikalt passida, võib ette võtta ratsamatku, mängida minigolfi, rentida rollereid, sõita kaatriga, aurutada, mängida *paintball*'i, avastada jalgrattaga saare vaatamisväärsusi ja mängida Krogis "Aliast". Rohkem infot www.vormsi.ee.

estravel

„Seiklusjutte kuulete hiljem...”

24 h reisiabi 626 6266
estravel@estravel.ee
www.estravel.ee/seiklusreisid

Maailm on palju põnevam, kui Sa oodata oskad.
Tule, vaata ise!

Rattamatk Alpides

8-päeva Tirooli maakonnas
Väljumine 17. augustil
Hind alates **785 €**

Joogareis Indiasse

18-päevane palverännak
jooga sünnimaale
Väljumine 27. oktoobril
Hind alates **1390 €**

Aastavahetus Siberi külakeses

8-päevane reis Baikali järve äärde
Väljumine 28. detsembril
Hind alates **1390 €**

Jooksureis Nepalis

10-päevane seiklusjooks Himaalaja
mäestikus (algusega Helsingist)
Väljumised 11.11.2011 ja 09.03., 09.11.2012
Hind alates **2299 €**

Reis ümber maailma

1-kuuline seiklus (algusega Helsingist)
Väljumised 22.10. 2012 ja 23.03.2013
Hind alates **7999 €**

Tekst ja pildid **KARL-KRISTJAN NIGESIN**

Elus mõis

– unistus või reaalsus?

Enamik Eesti mõisatest on kas varemed või muuseumid – ühtemoodi surnud. Moostes üritatakse teisiti, häärberis keeb jätkuvalt koolielu, abihoonetes tegutseb trobikond väikeettevõtteid ja mittetulundusühinguid ning viinakööki rajatud majutusasutuskki ei taha olla lihtsalt hotell ning pakub külalistele tavapärasest põnevamaid teenuseid.

Sunaahi kõeb, aga kümblustünnis on halud kustunud, need tuleb ümber sättida. Vahe-tult enne vallavolikogu istungit peab val-lavanem Ülo Needo kaelast ära saama just sellised märksa pakilisemad kohustused – Mooste mõisa valitsejamaja kunstnikeasumis (MoKS – Kunsti ja Sotsiaalpraktika Keskus) pesitseb nagu ikka rahvusvaheline kunstnike seltskond ja liri preilidele kuluks ära tutvumine Eesti kultuuri pärisosa suitsusaunaga.

Saunakütmissüsteem on Moostes mõneti erand-lik – suitsusaun on ühes kunagise kolhoosi silo-

tünniga ühed vähestest rahvuslikku arhitektuuri-pärandit esindavatest ehitistest. Pargi põlispuude alt mõisahäärberit vaadates tundub, justkui te ei viibikski Eestis. Historitsistlik *château*-liku ole-kuga hoone jätab suisa mulje, et ümber nurga kõndides võib trehvata musketäre, kes on parajasti asunud kardinali kaardiväelastega rapiire ristama. Septembrist juunini võibki siin mõningast nügi-mist trehvata, aga seda küll koolilaste esituses, kes Vabadussõja-järgsest maareformist saati talupo-jaideaali kohaselt seda kaunist hoonet asustavad.

MÕIS ON VÄGEV – miljöole annab mõõdet juurde erakordselt uhke ja suur majandushoonete an-sambel, Mooste võib päris julgelt konkureerida tänavuse turismiobjektide konkursi „avastamata aarete“ Palmse, Vihula ja Sagadiga. Oma kompaktuses ja stiilsuses on Mooste üksjagu uhkempi.

Erinevalt kuulsamatest-tunnustatumatest su-gulastest pole mõisakompleks ei hotell ega muu-seum, siin väikese kodumaa kauges perifeerias tegutseb ridamisi väikeettevõtteid ja mittetulun-dusühinguid, kes loovad valda töökohti, aitavad mõisa oma mõõduka rendiga korras hoida ning toovad ühtlasi koolituste ja korraldatavate üri-

Moostest leiad:

- Folgifestivali
- Ridamisi muid sündmusi ja koolitusi
- Konverentsiruumid
- Majutuse
- Pildistamisoskused
- Õkoehituse oskusteavet

ASUKOHT:

Võrumaa, Mooste
58:9'39" N 27:11'29" E

www.mooste.ee

tuste abil kohale ühel või teisel viisil maksvaid külalisi. Kohalik rahvas peab mõisaveskis ka harastusteatrit ja väikest galeriid.

MÕISAKOMPLEKSIS SÜNNIB MIDAGI UUT igal aastal, nii ka tänava – külastajatele avas ukseid 1909. aastal ehitatud viinaköök. Tegu on kahtlemata kauneima omasugusega Eestis, arhitektiks August Reinberg, kes lisaks siinsele häärberile ja teistele hoonetele on projekteerinud ka Eestimaa Aadlike Krediidiühingu pangahoone Tallinnas (too kindlusetornikesega maja Eesti Panga kompleksis).

Mõned aastad tagasi müüs vald järve kaldal tühjalt seisnud viinaköögi maha ja nagu nüüd selle taasavamisega on selgunud – hästi müüs. Ostjaks oli filantroobist ettevõtja, kes paigutas Eesti kauneimasse viinakööki uskumatu portsu isiklikku raha, veidi projektirahasid lisaks ja nõnda tekkiski uus majutusasutus, mil nimeks Fototurismi keskus. Niisiis mitte lihtsalt majutusasutus nagu Mooste kohane. Viinaköögis pakutakse külalistele fotokoolitusi, professionaalse varustusega stuudiot ning vajadusel trükitakse pildid suisa lõuendile või siis niisama „tagasihoidlikus“ A1 formaadilaiuses ja pea piiramatul pikkuses.

KÜLALISTEMAJAS JAGUB ÖÖBIMISKOHTI teise korruse kuues kaheinimesetoas ning juunior sviidis, lisaks kolmanda korruse ruumid, millest üks natuke lihtsam mahutab suisa kümnekond väsinud fotograafi. Kahestest tubadest suurematesse kannatab sättida ka lisavoodi ning nõnda mahub siia majja üksjagu rahvast. Toad on romantilised, mitte küll

üliluksuslikud, aga see-eest ödusalt maitsekad.

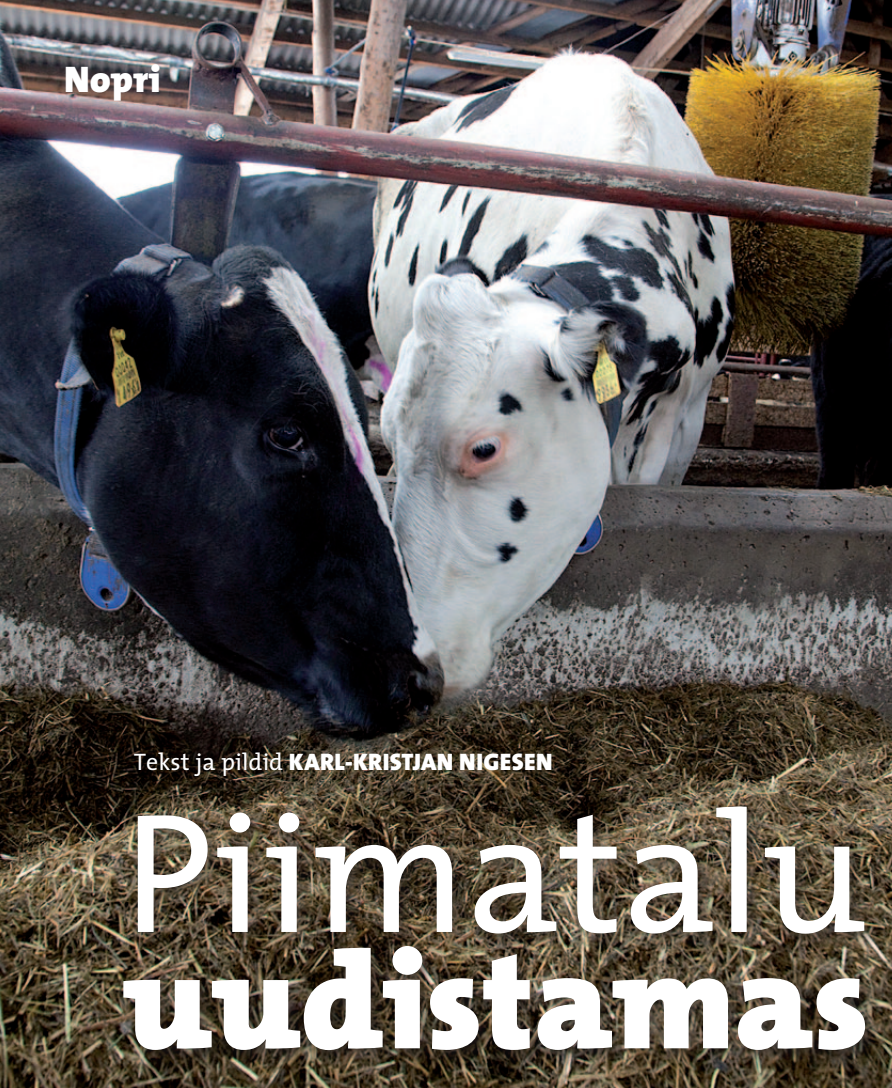
Kunagise viinavabriku sisseseadest pole palju säilinud, ent ajaloo huvilene külastaja leiab peasaalist jupi kunagi Tallinna valmistatud aurumasinast, jõulekande võlli ning viina pesakasti – meskianuma, milles kunagi kartulimassi kääritati. Destilleerimisseade pole paraku säilinud.

Klientideks ei pea olema tingimata fotograafid. Enamasti pakutakse Moostes ulualust Lõuna-Eesti avastajatele, lisaks on siia majja leidnud tee ka pulmased. Viinaköök on pulma pidamiseks igati efektne hoone, lisaks on pruutpaari jäädvustamiseks vajalik fotostuudio kohe käepäraselt ning mõisaansambelgi pakub elu kauneimate hetkede jäädvustamiseks suurepäraselt fooni.

PÄRIS SUURTE ÜRITUSTE PIDAMISEKS on Moostes kasutatud Folgikoda, „Moisekatsi elohelü“ folgifestivali kodusaal mahutab viissada külastajat ning on lisaks suurematele pulmadele võõrustanud ka suvepäevi ja konverentse. Kui Moostes soovib peatuda arvukam seltskond, siis on abiks mõisa endises puutöökojas tegutsev külalistemaja, kus leidub viis tuba kokku kaheksateistkümmele külastajale. Kui ka neist ööbimiskohtadest väheks jääb, tasub vallavalitsusest lisa küsida, loomulikult on siin võimalusi veelgi.

Moostest tasub astuda läbi kõigil, kes soovivad näha üht Eesti uhkeimat mõisa, mille olemasolust enamik inimesi midagi ei tea. Erilise elamuse jätab see koht siiski neile, kes ka siin toimuvatest üritustest, koolitustest või toimetamistest osa kavatsevad võtta. ■

Tekst ja pildid **KARL-KRISTJAN NIGESSEN**

Piimatalu uudistamas

Meiereisse ekskursioonile? Kõlab nagu midagi, mida kooliõpilased teevad, üks ole. Ometi olen ühel varasvisel hommikul teel mööda karmilt maalilis-käänulisi Lõuna-Eesti teid Nopri meierei poole. Miks? No kaua võib mööda Eestit liikudes passida neid kive, mida Kalevipoeg on kuhugi loopinud, ja olgem ausad, kui päevaga kaheksa mõisa ära vaadata, siis on nad mälestustes lõpuks võrdlemisi ühesugused.

Võimalus näha, kuidas head toitu valmistatakse, on tõeliselt põnev – tahaks ju veenduda, et see, mida söön, on hea, alates lehmast ja tema söögist kuni inimesteni välja, kes piima lõpuks hääks ja paremaks vormivad.

Nii ma siis olengi ühel hetkel Nopri talumeierei hoovil, peremees Tiit ajab kuskil Petserimaal piiriüleseid suhteid paremaks ja nõnda võõrustab meid Vilve, Nopri usumatult siniste silmadega perenaine. Kohe selgub, et seestpoolt pole ta nii sinisilmne ühti, hoopis üliasjalik, nagu üks korralik Eesti taluperenaine olema peabki. Meie külaskäik on erandlik, harilikult paarile inimesele ekskursiooni ei tehta, neid peab olema ikka rohkem, et külaskäik ära tasuks.

ÜHE TALUMEIEREI KOHTA on Nopris tööl aukartusäratav hulk rahvast – 20 inimest, lisaks pererahvas ise. Meierei tutvustamine on küll oluline, aga eeskätt on see siiski talu, kus keegi jõude ei seisa. Vilve naerab, et tihti kiputakse talle imestusega otsa vaatama, kui selgub, et ta iga päev meiereis tööd teeb. Ju siis on linnainimesele töökas taluolu nii harjumatu, et ta igal pool kipub investorit ja juhatajat nägema. Meiereis pole isegi koristajat, pole ju vaja, kui igaüks oskab enese järelt koristada.

On töid, mida vaid pererahvas teebki. Juustuvalmistamine näiteks on nii peen protsess, et sellega tegelevad vaid Niilod ise, parim juustu-meister kipub seejuures olema noorim perepoeg.

Meierei üllatab oma kompaktsusega: üks ruum, kus kõik piimatooted valmivad; teine, kus toimub pakendamine; kolmas külmkamber, kust toodang teele saadetakse, ja üks väike ruum on reserveeritud juustudele järelküpsemiseks. Esialgu tundub, et selliseid meiereisid võiks ju olla üle Eesti päris palju, ent probleemiks on hind – karmid euronõuded tõstsid Nopri uue lauda ja meierei maksumuse vanas rahas 13 miljonini. Vilve kurdab, et vanim poeg Karl, kellel on saabumas aeg talu juhtimine oma õlgadele võtta, maksab seda laenu vist veel pool elu.

Perenaine lisab väikese nõrdimusega, et ta on käinud mööda Prantsusmaa meiereisid, kus valmivad väga head juustud, ja eurokeskkonda pole seal kuskil näha. Kirub kontrolle, kes otsivad torudelt kondensaati, selle asemel et märgata, kuidas Nopri rahvas pingutab tootmisprotsessi puhtuse nimel – kõik on ju naturaalne ja säilitusaineteta, isegi moos, mida nad oma kohupiimakreemides kasutavad. Kui tootesse mõni vale bakter sisse pääseks, siis oleks säilivusel kriips peal. Niisiis, kui tabate kuskilt mõne käest ära läinud toote, siis peab olema viga transpordiprotsessis või poes, kuskil on sel juhul säilitamistemperatuur paigast olnud.

KAEME VALMIVAT JOGURTIT ja imetleme selle kaudu tekstuuri ning saame teada, et parim kriteerium jogurti valmidusastme tuvastamiseks on maitse. See kõlab hästi, täielik gurmee. Pakendamisruumis valmivad kohupiimakreemid ning neid pakendatakse käsitsi, nurgas seisev masin

Nopri

ei sobivat naturaalsele tootele päris lõpuni – kui karpri tekitatakse vaakum, siis annab kohupiim rohkem vedelikku välja.

Heidame ka pilgu lauta, teeme lehmadele pai ning nuusutame silo, mida loomad söövad. See on hoopis midagi muud kui vana kooli silo, mida olete ehk kunagi kuskil kohanud – lõhnab nii hästi, et söö või ise.

KÜLALINE LEIAB MEIEREIST KA ARMSA KÜLAPOE, kus talu tooted viimseini kenasti saadaval, lisaks ka kõik külarahvale ja töötajatele vajalik koolajoogi ja konservhernesteni välja. Mina ostan kaasa Nopri kaubamärgiga seepi, mis valmib hoopis

Setomaal, meiereiga seob seepi selles kasutatud Nopri naturaalne jogurt.

Kui seltskonna suurus ekskursiooni välja ei vea, ei tasu Nopri küllastamise plaani siiski kõrvale heita. Poest saab soetada häid Nopri tooteid, peakingelased ehk lehmad, kes Nopri piimatoodete jaoks suurepäraselt toorainet annavad, on avatud laudas kenasti eksponeeritud ning meierei olemusest saab nõnda ikka ettekujutuse. Lisaks teate siis täpselt, kustkohast see hea Nopri kraam ikkagi tuleb.

Suurem seltskond saab meierei seminariruumis koosolekut või koolituspäeva pidada, ka süüa pakutakse, loomulikult on roogades rõhuasetus oma kohalikel toodetel. ■

Noprist leiad:

- Kohalike toodetega külapoe
- Võimaluse piiluda lauta
- Eesti kõige ilusama piimatööstuse
- Ekskursioonid meiereisse gruppidele
- Toitlustamise gruppidele
- Seminariruumi

ASUKOHT:

Kärina küla, Misso vald, Võrumaa
57:38'50" N 27:12'8" E
www.nopri.ee

Rõõm toredast reisist

Eckerö toob suvesse seiklust!

Eckerö mõnus laev ja parimad hinnad kutsuvad nautima meresõitu, toredaid Soome sihtkohti ja aega iseendaga. Nüüd Soome parimate perekohtade piletid saadaval koos laevapiletitega - reisi autoga või autota, Eckerö merereis toob Helsingi mugavalt lähemale!

Ühe suuna piletid

alates **15€**

Hommikuks Helsingisse!

alates **59€**

Autopakett 2-5 reisijale

alates **51€**

Kaks reisijat, kajut, auto ja hommikusöögid

Laeva restoranide suvedelikatessid ja väliterrassid ootavad teid - hea seltskond ja mõnus olemine muidugi ka!

ECKERÖ LINE

Tekst ja pildid **ALARI RAMMO**

Kosmilised kogemused Tartust

Kevadel taas avatud Tartu tähetorn ja Ahhaa keskuse uus maja on igal juhul kaks põhjust külastada suvel massiülikoolilinna ka neil, kes põhimõtteliselt Tallinnast ei lahku. Lisaks saab Tartus ju kenasti majutada ja süüagi, kusjuures menüüdes on sel suvel ka sääsetõrjevahend ja te ei pea öösel Statoili jooksuma.

Kui jätkata linnade võrdlusega, siis kunagine maailma astronoomia tippkeskusi tähetorn ongi nagu Tartu ja pöörane Ahhaa pigem Tallinn: tähetornis saad (eriti pühapäevahommikuse ainsa kundena) tugeva tunde enda väiksusest siin ilmaruumis ja teaduse ajaloos, Ahhaas ülipraktilise laengu, kuidas asjad töötavad ja miks ma seda enne ei teadnud.

Varem muide Ahhaa koduks olnud tähetorn ei pajata vaid sellest, mida on nähtud paarsada aastat Eesti taevas, vaid ka maavärinatest, geodeesiast ja sellest, kuidas tekib aeg. Aega tähetornis tohutult ei kulu, tunni-paariga saab kõik läbi loetud-vaadatud ja leidliku graafikaga interaktiivsed ekraanid kipuvad sageli juntima.

ESIMESENA TERVITAVAD KÜLASTAJAT 19. sajandist pärit Kuu pinnavormide mudelid ja detailne kuugloobus. Millal te viimati seda keerutasitegi?

Või kas teate, mis on Dollondi passaažiriist, mille putitamine sai 1813. aastal Struve esimeseks töö Toomemäel? Armillaarsfäär? Akromaat? Suuri ja väiksemaid peente nimedega vaskseid ja puiseid vidinaid on muuseumis kõvasti, lastel palju huvitavam kui raamatust lapata.

Teine ruum pajatab, kuidas tekib õige aeg, ja testida saab oma teadmisi universumi ajaloost. Mitte muidugi seda Piibli versiooni. Kolmandas, suurimas toas pakub muuseum ülevaate astrofotograafia ajaloost, mis on ka kena kunstiliik, aga sai 19. sajandi keskpaigas üheks tähistava uurimise meetodiks. Hulka asju saab näppida, nagu tänapäeval kombeks, langevaid tähti loendada, gruppidega suurelt seinalt tarkust koguda ja kunstnike valmistatud taevakaardilt tähtkujusid meenutada. Ülevaate lõpeb nõuka-aja põnevuste ja vasksete läikivate aparatuuride asemel kiretu halliga. Mäletate, mis on lunoid? Minge uurige järele.

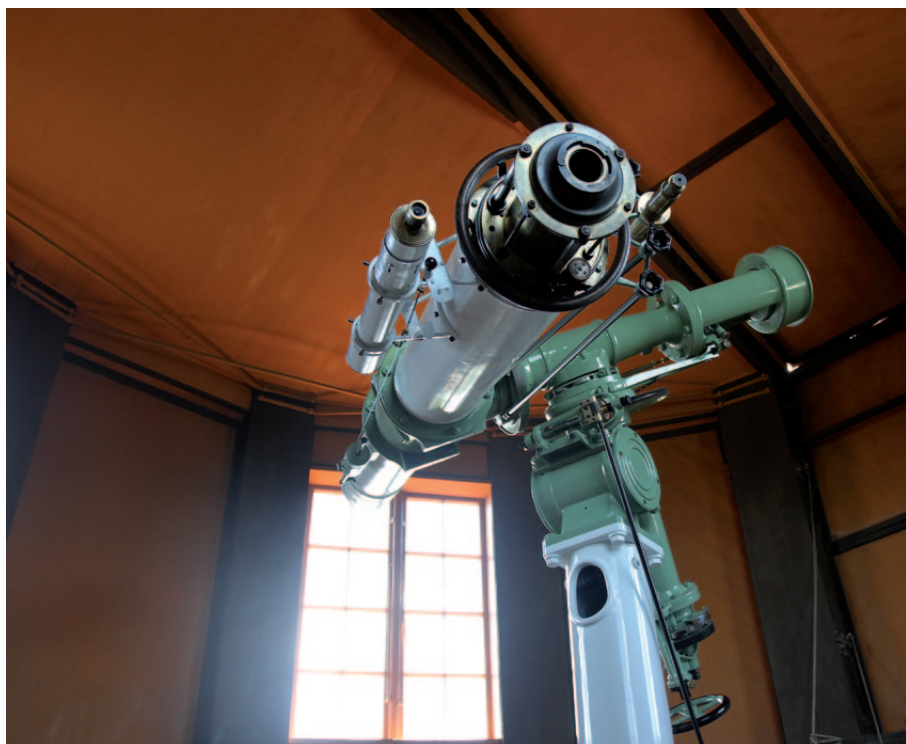
KUI TE SISENEDES SEDA JUBA EI MÄRGANUD, imetlege lahkudes ukse kõrval asuvat Struve geodeetilist kaart, mis kulges Norrast Ukrainani ja muutis taas kord toonast maailma ning on kantud UNESCO maailmapärandi nimekirja. Oi, torn ise oleks peagu ununenud. Siiani toimib üleval kupli pöörämehhanism ja restaureeritud Zeissi refraktor (maakeeli teleskoop) näeb oma sajandise vanuse juures välja kui tuttuus!

Kui tähetorn on Tartu tuntud maamärk, lipp lehvib ja puha, siis Tigutorni lähedal asuva Ahhaa keskuse uue maja kõrval seistes ei saa ses kaootilises kvartalis ehk arugi, mis majas peitub, eemalt torkavad aga katusel silma mitmed ümarvormid – ühelgi võimal, hotellil ega kontorihoonel selliseid ju ei ole. Ahhaa majal ei suutnud Estraveller nimelt ühtki silti tuvastada, peale krundi ajaloost rääkiva tahvli vanadest tellistest uuesti laotud seinal.

NII ET ASTUGE SEALT SEINA TAGANT SISSE, kes ei kavatses alustada halaga, miks piletid nii pagana kallid on. Kui tahate odavalt uusi teadmisi, minge

vahtige kusagil talumuuseumis vokke, Ahhaa on aga iga viimast kui senti väärt ega ole rahva harimisel ka ise raha kokku hoidnud. Hoiatada võib ehk vaid neid, kes ei talu suurte hulkade ja kiirustel liikuvaid väikesi inimesi – kogu maja nimelt rökkab vaimustunud lastest, mis tähendab samas, et lastevanemad veedavad seal ühe ütle-mata hea päeva. Juba üksi imetabaselt sõbralik ja avatud personal on selline, kelle hoolde sa lausa tahad oma lapsed ses suures majas jätta, atraktsioonidest rääkimata.

SIINKOHAL VÕIKSKI PUNKTI PANNA, sest kui Ahhaa keskust õnnestuks sõnadega kirjeldada, ei oleks sinna minna tarviski. Nii hullumeelne on lihtsalt ▶

Olete oodatud restoran
Bordoo suveõue
nautima
klaasikest veini,
lõuna- ja õhtusööke.

Korraldame Teie seltskonnale
privaatse grilliõhtu
või veinide degusteerimise.

Avatud iga päev 9.00 - 23.00
Pikk 71/ Tulli 2
Telefon 6306300

RESTORAN
BORDOO

kõik see füüsika, keemia, eluslooduse ja palju muu arusaadavalt, elegantselt ja moodsalt seletamine. Aga proovime paar sõna ikka kirja panna.

Peegellabürint – ei ole klaustrofoobidele, kuna igas labürinti punktis näed sa peeglist sisse- ja väljapääsu, aga alla kolme eksimise sa sealt välja ei pääse. N-ö maa-aluses laboratooriumis tasub aga ilmselt kaks korda käia. Väikeses liftis kolmelt ekranilt pakutav teave on nii infotihe, et te ei jõua piisavalt pöörelda, et kõik detailid kätte saada. Seal on nimelt kunstnikud piiramatult möllata saanud, tuues maakera ehituse kujutamise kõrval palju vahvaid vihjeid maapealsetele nähtustele ja iseendilegi.

ÜKS ISEGI AHHA A MÕISTES OOTAMATU KOHT on eluslooduse tuba, kus targad pead on välja mõelnud, et ka sipelgapesa elu ja toimimist saab muuseumis näidada, ja päris mutukatega. Või veelust maailma, kus on laste sõbrad Nemo ja Dory kenasti olemas. Rääkimata inkubaatorist – kui tihti te näete oma silmaga munast kooruvat tibu? Seintel rippuv puhas ilu, kes silte lugeda ei märka, osutub köögiviljade hallituseks, autoriks Heikki Leis. Samas ruumis liigub ja pritsib ka vägev veeagregaat ja taas – kui üks väike poiss suunab veejoa järgmise toru asemel kogemata põrandale ja hirmunult ringi vaatab, ei ohka Ahhaa töötaja Eesti teeninduskultuurile omase piinatud pilguga, vaid hakkab laginal naerma, nagu oleks see maailma naljakaim asi. Ja ei, Ahhaa noored töötajad ei ole välismaalt toodud!

Planetaarium, töötoad, keemiaetendused, Shanghai maja, udumasinad, materjalid, valgus, värvid, helid – loetelu Ahhaa märksõnadest on raske lõpetada. Nagu keskuse juht ütleb, on seal majas iga asi eksponaat. Lisaks avar kohvik, ruumid üritusteks, suur nutikate suveniiride pood ja üksjagu pooleliolevat veel lisandumaski. Novembri alguseni on avatud ka välismaine robotloomaed. Mindagu! ■

Thaya

SHOP & SALON

Thaya Shop&Salon on hubane ilusalong Tallinnas, Foorumi keskuses, kus lisaks klassikalistele iluhooldustele pakume laias valikus professionaalseid kaasamüügitooteid.

KÉRASTASE
PARIS

Thaya Shop & Salon on professionaalne Kérastase salong. Kérastase kolleksiooni on valitud kõige uuema tehnoloogiaga, erilisemate ja unikaalsemate koostisainetega tooted. Siit saate eksklusiivse kogemuse, midagi erilist, mis paneb inimesed pead pöörama.

GUINOT
INSTITUT • PARIS

Thaya Shop & Salon on professionaalne Guinot salong. Kogenud kosmeetik pakub ainulaadseid nahahooldusvõtteid, mis on võitnud klientide usalduse ja annab teile ka nõu Guinot nahahooldustoodete osas – need on saadaval ainult parimates ilusalongides ja pakuvad tõelist teaduslikku garantiid.

SPARITUAL

Thaya Shop & Salon on professionaalne SpaRitual´i salong. SpaRitual on pühendunud spaa-traditsioonidele, luues keskkonnasõbralikke, looduslikke ja orgaanilisi tooteid teadlikule tarbijale. Taimreekstraktidel põhinevad tooted on loodud tasakaalustatud ja uuenduslike maniküüri-, pediküüri- ja kehahooldusprotseduuride jaoks. SpaRitali tooted on saadaval vaid parimates ilusalongides ja spaa´des üle maailma.

Tallinna-Narva maanteel uue reisijuhiga

Üle aastate on taas tulnud üks põnev Eestit puudutavate reisiraamatute sari, mis seekord ei järgi geograafilisi piire, vaid hoopis teekonda ennast – maanteed, mida pidi me alatasa sõidame, tihti märkamata, et see seob tervikuks inimesi, ajalugu ja looduskooslusi. Lugemislaua on "Siin- ja sealpool maanteed".

Maanteelt kõrvale põikamine on alati meeldiv vaheldus pikale autosõidule, ent enamasti satutakse kohtadesse, kus kõik niikuinii käivad. Raamatu autor on aastaid rännanud Tallinna ja Eisma kodu vahet ning uurinud kõike teele ning selle kõrvale jäävat. Ta pole rännanud mitte ainult uudishimuliku inimesena, vaid ka ekskursioonijuhina, kes vaikselt oma teadmistepagasisse uusi kihte lisab. Raul Vaiksoo kurdab, et tihti tehakse kulgeline ise igavaks: kui vaatad järjest üle Vihula, Sagadi ja Palmse mõisa, siis ühel hetkel avastad, et kõik kordub – ilus mõis, ilus park ... ei midagi uut. Aga tasub vaid avada üks uus teadmistetasand, rääkida üks erutav lugu ning kõik muutub (ja seda ka kohas, kus tegelikult ei olegi midagi). Neid lugusid on Vaiksoo meisterlikult reisijuhhi nappi formaati paigutanud ja kes otsib, leiab kaante

vahelt päris palju ka autori enda loost.

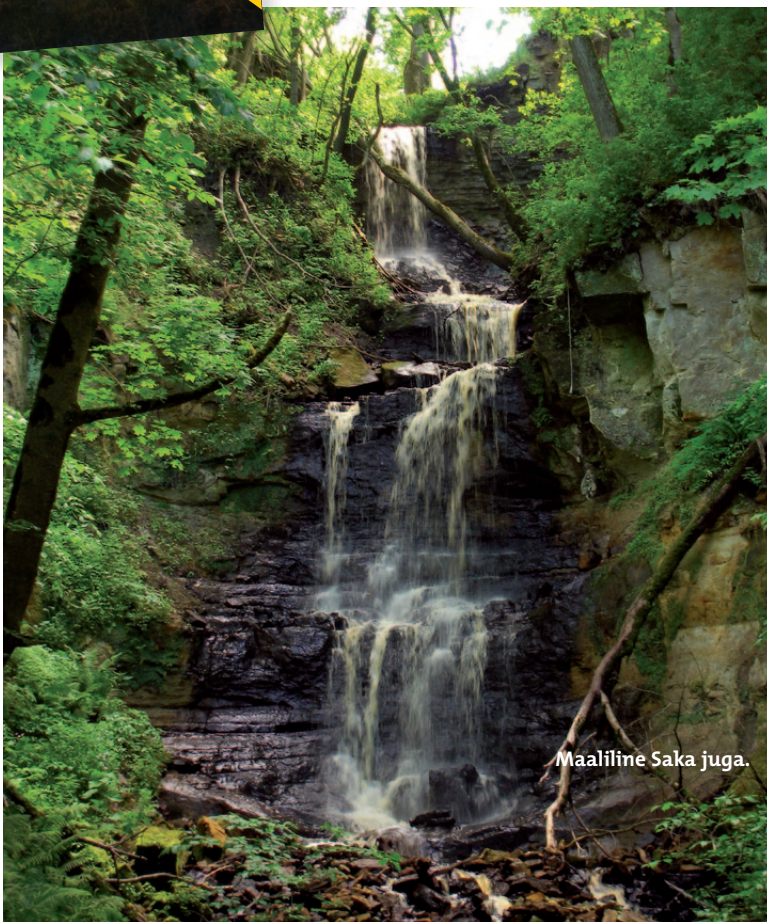
Palmse mõisa puhul näiteks keskendub autor baroksete detailide kirjeldamise asemel mõisaga seotud inimestele. Märkad Alexander von der Pahleni kirglikku kaasaelamist Saksa-Prantsuse sõjale (1870) – iga sakslaste suurema võidu järel kerkis mõnes jõeoru ilusa väljavaatega kohas uus paviljon, mis sai vastava lahingu nime. Mõisahärra lootusi markeerib Bresti paviljon, mis tähistab lahingut, sakslaste võitu, mida ei tulnudki. Olgem ausad, see mõisahärra pargiplaneerimisprintsii on märksa põnevam kui parkümmend korda ülevaadatud museaalist mõis.

Vähem tuntud Kolga mõis on teelisele suuremal määral külapood, kust saab kaasa osta veepudeli või õlle. Võtad raamatu ja avastad, et siin elas mõnda aega Oscar Wilde'i sõber Eric Magnus von Stenbock, kelle õudusjuttude kohta on tunnustava sõna öelnud isegi H. P. Lovecraft. Vaiksoo tsiteerib W. B. Yeatsi, kes on legendaarset dändit iseloomustanud järgmiselt: "Õpetlane, kunstitudja, joodik, poeet, pervers, kõige võluvam mees." Annus Eestit veidral moel maailma-kaardile kantud, seda me ju kipume ihaldama.

Või võtkem Käsmu, mis on väga selgelt osa rahvuslikust pärandist, ja leiame raamatu toel sealt üles ka Dellingshausenite jäljed, kellele see küla oma kunagise õitsengu võlgneb.

Kuidas oleks avastada vana maanteed, millest on alles mitu kurvilis-maalilist lõiku, aga ka postijaamad? 1814. a. läbis Peterburi-Tallinna postitee esimene Ameerika suursaadik Venemaal John Quincy Adams, jõudes Tallinna 1. mail 1814. Laiem üldsus mäletab teda Ühendriikide presidendina ja kui me peatume Jõelähtme, Põdruse või Pikasilla kunagise postijaama juures, võime olla päris kindlad, et just siin on auväärt härra jalutanud.

Enamik vaatamisväärsusi polegi erilised vaatamisväärsused, pigem kohad, kus peatuda ja saada ajaloole või varasemate põlvkondade tegemistele füüsiline mõõde. Nii pole näiteks Kaarli mõisa territooriumil paiknev krooniga kivi ju iseenesest sugugi huvitav. Sätid end sellele istuma, vaatad ümbritsevat ning tead, et samamoodi mõtiskles siin kunagi karjapoiss, kel nimeks Fr. R. Kreutzwald, ja

Maaliline Saka juga.

Kolga – von Glehn ei pruukinudki olla kõige veidram mõisnik Eestis.

Jalutaja teejuht Kadriorg

Jalutaja teejuhtide sari on jõudnud seitsmenda raamatuni ning seekord kutsutakse meid Kadriorgu. Tahaks ju öelda, et tegu on jalutamisraamatuga selle tuntud headuses, aga ei saa – sarja uusim lapsuke on senistest parem.

oledki saanud kummalise kultuuriajaloo kogemuse.

Või siis läinud aastal palju tähelepanu pälvinud "Polli päevikute" film, milleta oleks Põlula mõis lihtsalt üks igav ja kehvasti säilinud häärber. Nüüd siis hoopis tegelikkus, mis filmi jaoks piisavalt hea materjal polnud.

Estraveli klient, kes alatasa oma e-postkasti mõne Saka Cliff Hoteli pakkumise saab (seesama Saka, mille vast restaureeritud häärberit me hiljuti ajakirja veergudel tutvustasime), leiab mõnusale äraolemiskohale taustaks Saka joa, mis on kahtlemata üks maalilisemaid Eestis. Leiab ka Karjaoru joa, mis jalutuskäigu kaugusel paikneb. Saka pakkumised saavad hoopis uue sisu, kui tead, et naabruskonnas leidub üksjagu põnevat.

Looduse võlud on raamatus kirjas ja üles otsitud samasuguse põhjalikkusega kui kultuuripärand ning saadetud kurtmisest võsastumise üle, mis juba aastaid needusena Eestimaa kaelas on.

Kui mõnes reisijuhis jääb täiesti arusaamatuks, kuidas mainitud objektideni jõuda võiks, siis "Siin- ja sealpool maanteed" sellise häda all ei kannata. Iga lehekülje ülaosas on kaart, kus objektid kenasti tähistatud, autor on lisanud paljudele vaatamisväärsustele ka koordinaadid. Ainulaadselt Eestis teeb reisijuhis QR ("koerakoodi") kasutamist, mis võimaldab nutitelefoni raamatust koodi pildistades asukoht kohe telefoniekraanile manada. Tõeline tulevikutehnoloogia.

"Siin- ja sealpool maanteed" on hea reisi-juht, nutika ülesehitusega, väga teraselt autorilt. Tahtmata olla kategooriline, tuleb siiski nentida, et tegu on kõige parema Eesti reisijuhiga, mida raamatulettidelt leida võib. ■

Testi koodi ja vaata, kus asub üks Estraveleri lemmikmõisadest!

Kui varasemad on kippunud pendeldama äärmusest äärmusesse, olles kas väga arhitektuurikesksed või tegeledes liialt kodulooga, siis nüüd on Solnessi kirjastus jõudnud lõpuks meeldiva tasakaalupunktini. Raamatu on koostanud juba varasemast tuttav ajaloolane Robert Nerman, kelle eruditsioonile annab nooruslikku särtsu juurde kunstiteadlane, ajakirja Eramu ja Korter peatoimetaja Karen Jagodin.

Teejuhi läbitöötamise järel pole Kadriorg enam endine – lugeja hakkab aimama asumite ajaloolisi piirjooni ning linnaosa tekkeloogikat. Lisaks asetuvad oma kohtadele linnaruumis isikud, kes on siiani eksisteerinud laval või ajalooramatutes. Näiteks saate teada, kus on elanud Mikk Mikiver, esimene eestlasest linnapea härra Lender ja tema koolijuhist abi-kaasa Elfriede, ning hakkate mõistma, milliseid maju siis ikkagi Lenderi majadeks nimetatakse. Üks väike hoone Kadriorus saab teie teadvuses sootuks huvitava tähenduse ning osutub lossi põrandapoonijate majaks.

Märkate edaspidi ka kihistusi, mille viimased jäljed täna kahjuks põrmu kipuvad varisema – näiteks supelajastu Kadriorgu.

Raamatu ülesehitus on jätkuvalt aadressi- ja majapõhine, aga erinevalt varasematest teejuhtidest on register oluliselt põhjalikum ja raamat nõnda märksa mugavamalt kasutatav. Siit leiab lihtsalt ja operatiivselt muuseumid, kohvikud, kauplused ja palju muudki, mis uitajale huvi võiks pakkuda. Lugejana nähakse siiski selgelt keskmisest nutikamat isikut, kes mõistab, et nimistus on läbisegi tänased ja ajaloolised asutused. Ei ole ju arukas eeldada, et Balti Laevastiku muuseum võiks ka täna avatud olla ning et bordell Grand Local ei tegutse kuskil hoovihämaruses, vaid eksisteeris viimati enne teist ilmasõda.

Raamatus on ka ajalikud kaardid, mis on peidetud kaante pööretele nõnda, et igaüks ei pruugigi nende olemasolu märgata.

Jalutaja-sari on kahtlemata parim, mida meile Eesti linnade avastamiseks pakutakse. Ometi on siit puudu mõned nüansid, mida Estraveleri reisiajakirjana väga näha sooviks. Olgu alustuseks nimekirja reaalselt tegutsevatest restoranidest-puhvetitest, kuivõrd vahel kipub jalutades kõht tühaks minema, ning lõpetuseks mõned soovituslikud jalutusmarsruudid.

Soovitame soojalt neile, kes soovivad targemaks saada ning oma teekondi avardada nii ajas kui ruumis. ■

KARL-KRISTJAN NIGESSEN

Riida talu Manija saarel pole miski uus koht, lihtsalt turismitalu, mis serveerib tavalist kohalikust toorainest valmistatud toitu. Viimane tegelikult ei olegi nii tavaline. Karl-Kristjan Nigesen ja Tanel Eigi võtsid ette ja läksid saarele einestama ning leidsid eest kvaliteedi, mida nad gurmeeks ei söanda nimetada. Gurmee kõlaks lihtsalt liiga tavalisena ...

Tekst ja pildid **KARL-KRISTJAN NIGESSEN**

Mmmm... ... Manija

Manija on väike saar, mis 2005. aasta tormis suuremas osas vee alla mat-
tus. Kaotsi läksid sadamakohad nii saarel kui mandri poolel Munalaiul ja need sündmused on vahest ühed vähestest, mille tõttu Manija laiemat kajastust on leidnud. Mõneti on saarele kuulsust toonud Mark Soosaar, kes siin talu peab ja meiegi reisil kõik saarele tulijad hoolsalt üles filmib. Eriti uus- ja suveasukad – saare haljendama löönud karjamaadele on kolimas trobikond musti maatõugu lambaid, kes valjult määgides kõigi laevalolijate tähelepanu päl-
vivad. Miljöö Kihnu praamil, mis reedeti ka korra Manilaiule põikab, on täiuslik – tõeline Eesti idüll.

MANILAIULE PÄÄSEB KÜLALINE HÕLPSALT ligi, lisaks reedesele Kihnu laevale teeb iga päev kaks reisi (reedel kolm) ka liinilaev Mann, mis paarteist inimest kümnekonna minutiga mugavalt saarele viib. Kellaajad on küll seatud kohalike vajadustest lähtuvalt, saar on imepisike ja massiliselt külastajaid siia ei mahukski.

Enamasti satuvad Manijale saareelanike külalised ja seltskonnad, kes otsivad meeldivat äraolemist Riida turismitalust, kuhu viib meiegi tee. Kui me reedesele praamile poleks sattunud, siis ilmselt läinuks me sinna Riida talu peremehe Tiidu lappaja-paadiga, mis ehk ongi kõige orgaanilisem viis saarele jõudmiseks.

MIKS ME RIIDALE LÄHEME? Estravelleri toimetuse kõrvu on jõudnud jutud, et Riidal saab süüa nii nagu ei kuskil mujal Eestis, tegu olla imelise kohaga.

Jõudnud saarele, viskame kotid Tiidu auto peale, ise läheme jala, et kahe-poolkilomeetrise jalutuskäiguga heita pilk saare lõunapoolsele osale. Teele jääb Manija saarekeskus, uurime pisut kohalikku elu tutvustavat ekspositsiooni ning tiksume edasi Riida poole, saateks turismitalu peresõbra Volli jutt saare elust ja konnadest. Just punase raamatu liigi juttuselg-kärnkonna ehk kõre eluolu parandamine on Volli siia saarele toonud. Vollile meeldib käia saarel ka kõrede laulu kuulamas – see siin on üks väheseid kohti Eestis, kus

nad end hästi tunnevad, seda Riida talu šoti mägi-veiste abiga, kes kahepaiksetele rannakarjamaadel sobilikke elutingimusi tekitavad.

Riida paikneb nii nagu teisedki talud kõrgemal seljandikul, mis otsekui saare selgroo moodustab. Punaste hoonete vahel hoovis sebevad mõned sõbralikud koerad, üks kass, kes hiljem osutub iseäranis kurjaks, puude all olesklevad ühed perenaise lemmikutest – muskuspardid. Kohe hoovi kõrval asuvas karjaaias on suviste rannaniitide ootuses seni veel heina nosivad mägiveised, kes oma uljaste tukkadega meenutavad kummalisel moel jaapani teismelisi, siinsamas silkab Utt kahe lumivalge tallega.

Osa reisikaaslasti seab kohe sammud toidulaua poole – köht on kole tühjaks läinud –, teised uurivad veel peremehe põllumaad ja masinaid. Ei jääda põlluharimise juurde kauaks, räimed ja lambaliha ootavad.

Laud on kaetud aida otsa ning alustuseks pakutakse räime kolmel erineval viisil – kõik äsja kohalike kalurite püütud ja perenaise enda mari-

neeritud. Praetud ja äädikaga hoidistatud, teised värskest marineeritud heleda palsamiädikaga, õli ja punase sibulaga, kolmandad sinepiga seista lastud.

Riida hoovilt paistab meri pea igas ilmakaares, veel talvist külma öhkavad vetevood on mähkunud tihedasse uttu, samas särab taevas päike ja saare soojem maapind tõrjub jõudumööda pilvjat massiivi, mis ometi kohati saarele lipsab, et üks või teine talu endasse mähkida ja siis kohe merele tagasi libiseda.

RÄIMED ON MARU HEAD – maitsetervik ühes me-reuduga on midagi sedavõrd orgaanilist, et ühelgi söögikohal kuskil mujal pole sel hetkel võimalik Ülle Tamme serveerituga konkureerida. Ega ma vist pole nii head räime söönudki, eriti ses kevadis-es päikeses veiklevad palsamiädikaga sätitud räimed on nii erga värskete kala olekuga. Justkui *sashimi*, ent sobivad ka toorest kala kartvale sööjale.

Praetud-marineeritud räim on klassika, imehea, ja perenaine on neid serveerinud sellise portsu, et minusse siseneb tõsine õud – kas saan ▶

Karukellad Manija aasal pole sugugi saare ainsad kaitsealused. Taamal rannaniidu madalamas osas pesitsevad juttsehg-kärnkonnad ehk kõred.

Üldse pidama, enne kui juhtub nõnda nagu tolle härraga Monty Pythoni sketšis? Lammas on ju veel söömata. Sinepiga räimed jäävad teiste varju, ehkki on samuti väga head.

Huvitav, kas keegi saabki üldse räime nii hästi valmistada, kui ta mere keskel ei ela? Nii värsketoorainega jäävad kõik linnarestoranid hätta ja kui nad ka kala paar tundi pärast püüki kätte saaks, siis pole neil ometi merd mitmes küljes räime olemust meelde tuletamas.

LAMMAS ON MEILE LOOVUTANUD KINTSUD, mis glasuuriga kaetult eriti hõrgud välja näevad. Õiges vanuses loom, rannaniidul kasvanud, talvel head heina krõmpsutanud – paremat lambaliha on raske ette kujutada ja kui siia lisada Ülle kulinaarne anne, siis sünnib paratamatult täiesti vaimustav roog. Jälle ei saa üle ega ümber tõest, et kui toit pärineb mõnesaja meetri kauguselt söögikohast, siis maitseb see veelgi paremini kui muidu. Lambale sekundeerivad tüümianiga maitsestatud köögiviljad, mis viivad keele alla. Taas meenub valusalt, et see siin ei ole miski gurmeerestoran – mees söögu nii, nagu jaksab. Või natuke rohkem. Vaatan lootusrikkalt ringi ja märkan, et taluhoovil liigub inimesi, kes ehk tungiva vajaduse korral saaksid mind pärast sadamasse veeretada.

JÄÄTIST ME VÄLJAS EI SÖÖ, natuke on veel jahe. Oi mis hea põldmarjajäätis! Ja koorejäätis on siin isegi munakollast kasutamata nii siidise olekuga. Kiidame peretütret jäätisevalmistamise oskust ja mainime, et kodune jäätisemasin annab ikka kena tekstuuri küll. Selgub, et masinat polegi kasutatud. Käsitöö otsast lõpuni – Ülle tütar on vist vabariigi parim jäätisemeister, tõeline võlur.

Teeme veel mägiveistele pai ja asume teele. Kõik algsed plaanid saarega põhjalikumalt tut-

vuda tuleb maha kanda – kõht on liiga täis ja tegelikult oleme järgemööda suurema osa päevast lauas istunud ning pererahvaga saare elust-olust lobisenud. Isegi pildistamine läks kohati meelest, ei sujunud eriti. Riida talu hoovil tunduvad kõik maisemad kohustused kuidagi väga kaugel olevat, nii kiiresti ei teki mõnusa äraolemise tunnet isegi lõunamaa mererannas. Aga me läheme Manijale tagasi. Tahaks ju veel kaeda, kuidas see kunagi Kihnust tulnud rahvas siin elab, ja legendaarseid konnigi sooviks trehvata. ■

Täiendav info Riida talu kohta www.manilaid.ee

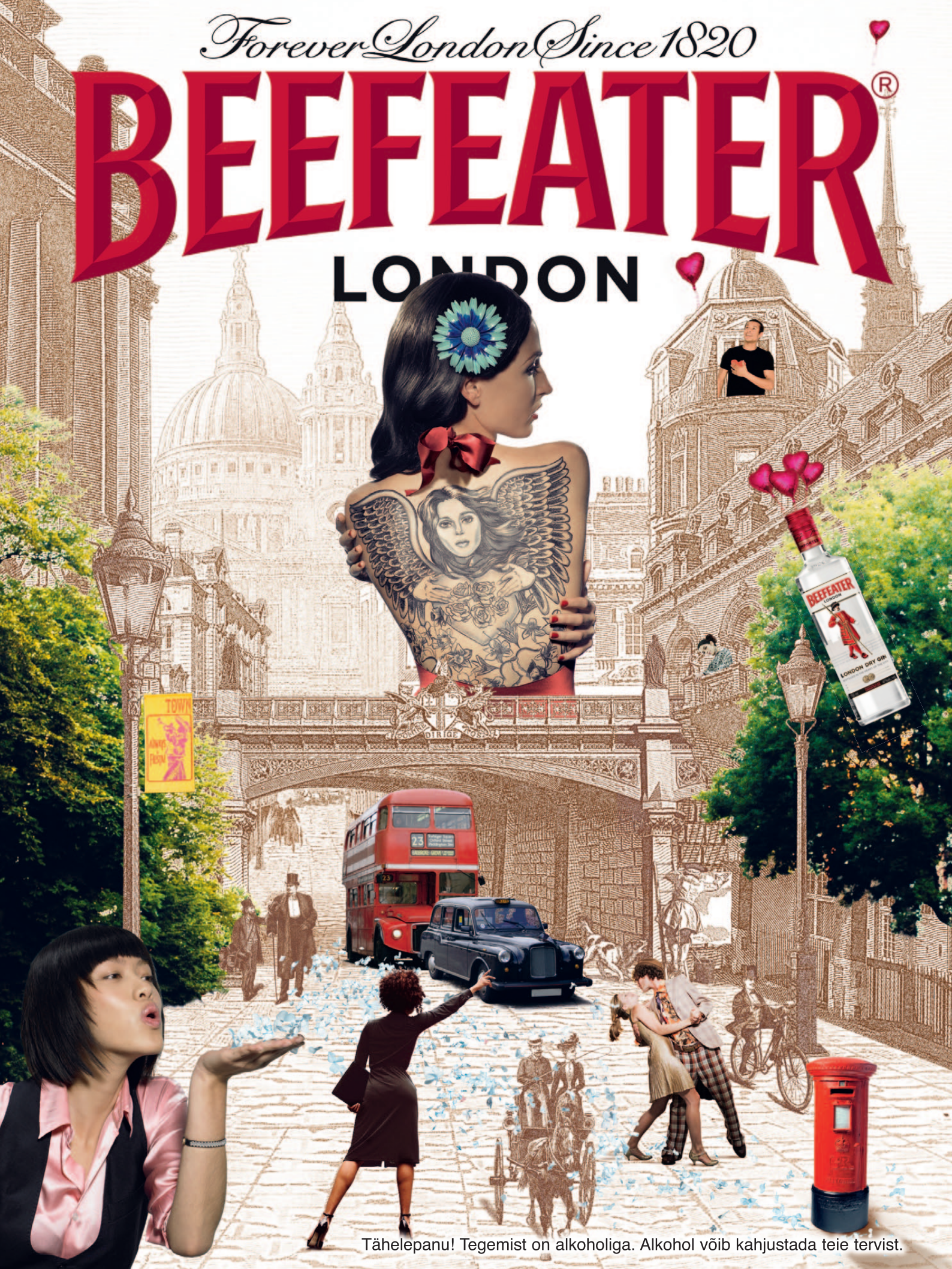
Partidega tasub hästi käituda, me nägime küll, mis neid ahistatama kippunud ebaviisaka rebasega oli juhtunud ... Muskuspardid on perenaise lemmikud ja talu menüüst neid sulelisi ei leia.

Forever London Since 1820

BEEFEATER

LONDON

Tähelepanu! Tegemist on alkoholiga. Alkohol võib kahjustada teie tervist.

Kuldkaart

- Eelisjärjekorras teenindus
- Soodustused Estraveli teenustasudest
- Boonuspunktid Estraveli kaudu tehtud tellimuste eest
- Eripakkumised ja soodustused partnerfirmadelt

5D-kinno suvel soodsamalt

Uus 5D-kinno on kogu filmimaailma üks säravamaid saavutusi, mis toob külastajani täiesti uue kogemuse – lisaks 3D-efektile saab kinos kogeda näiteks ka tuule puhumist, vihma sadamist ning valgusähvatusi. 5D-kinno asub Tallinnas Kristiine Keskuse II korrusel. Lähem informatsioon www.5dcinema.ee.

Kuni augusti lõpuni tavahinnast soodustus 20%. Kaardiomanik saab osta kuni kaks sooduspiletit.

R.A.A.A.M-i teatrisuvi

Taas on kuldkaardiomanikel rõõm külastada soodsamalt kaht R.A.A.A.M-i suvelavastust. "Pärast surma Jendalis" räägib ühe armastusloo hargnemisest, mille osalisteks on lisaks Eesti riigi alamale Maria Budbergile ka Maksim Gorki ja H.G. Wells. Seda kõike jälgib siira tütarlapsepilguga Maria tütar. Legendide põhjal oli Muraks hüütud Maria Budberg peaaegu kõigi Euroopa riikide salaagent, sadade teoste tõlkija, paarikümne Euroopa helgema ühiskonnategelase armuke ja kümnete diplomaatide nõunik. Kuid ennekõike oli Mura siiski naine! Hendrik Toompere (Draamateater) lavastuse peaosas on Merle Palmiste (Draamateater), kaasa teevad Rain Simmul (Tallinna Linnateater), Hendrik Toompere jun, Marta Laan (mõlemad Draamateatrist) ja Sulev Teppart.

Mitmehiline ja kahel ajatasandil mängiv filosoofiline suhtedraama "Tühermaa" on täis põnevust, ootamatuid pöördeid, traagikat ja musta huumorit. Auhinnatud Marat Gatsalovi (Venemaa) lavastuses teevad kaasa Elina Reinold ning Draamateatri näitlejad Raimo Pass, Margus Prangel ja Ivo Uukkivi.

Kuldkaardi omanikule piletid 13 € ja 11€ (tavahind 15 ja 13), Piletilevis kasuta sooduskoodi "kuldkaart".

Lähemalt kontsertide, lavastuste ja ajakavade kohta leiad Estraveli kodulehelt www.estravel.ee/kuldkaart ja www.piletilevi.ee.

Reval Sport

Tallinna vanalinnas asuv Reval Sport pakub sportimisvõimalusi 5000 ruutmeetril treeningupinnal. Huvilistele on abiks 25 kogunud treenerit, kes pakuvad üle 30 treeningustiili. Reval Spordi lugematute võimalustega tutvu lähemalt www.revalsport.ee. Reval Sport asub Aia 20.

Aastane leping erihindadega: piiranguteta fitness-pakett 36 € (tavahind 48) ning hommikune fitness-pakett 29 € (tavahind 38).

Jäääär

– kaunite kohtade kontserdid

Äsja 20-aastaseks saanud urban-folk-kvartett jääb truuks Eestimaa lummale loodusele ja unustamatutele kontserdipaikadele, neid hindavatele inimestele ning kõigele hääle, mis sinna juurde käib. Kaardiomanikele kontserdipiletid 10 € (tavahind 12). Piletid saadaval Piletilevi internetipoes ja müügipunktides koodiga "suvi2011".

Tallinna Tantsuakadeemia

Bailatino, broadway jazz, capoeira? Need on vaid vähesed Tallinna Tantsuakadeemia stiilidest. Lähem informatsioon akadeemia kohta kodulehelt www.tantsuakadeemia.ee.

Kõik teenused -10% (v.a liikmekaardi leping).

Tuletornikontsert

Varasuvine Peipsi sillerdab, öitseb ja lainetab ka pärast jaanipäeva lummate jatsuhelide ja teatrikunsti saatel. 25.-26. juunil Rannapungerjal toimuv Tuletorni kontsert toob Peipsi kaldale esinema teiste hulgas Tanel Padari, Lenna Kuurmaa ja Tõnis Mäe ning Vana Baskini Teatri trupi lavastusega "Üllatuskülaline". Kõike seda saavad kuldkaardi omanikud nautida soodushinnaga: ühe päeva pilet 4 € (tavahind 8) ja kahe päeva pilet 8 € (tavahind 15), kui kasutate Piletilevis koodi "tuletorn".

estravel

Põhjuse leiab alati!

24 h reisiabi 626 6266

estravel@estravel.ee

www.estravel.ee

Estraveli uus laevapiletite ostukeskkond internetis – lihtne ja soodne!

estravel.laevapiletid.ee

Teeninda end ise! Vali sobivad laevapiletid, tasu internetipangas ja sõida.

Nii lihtne see ongi!

							→ SAKSAMAA LINN														
		↓ ...SÄRK KIRJANI ARGENT →		↓ ...2, ROKK- BÄND →	↓ ...LINN ...UUS →	↓	↓ SÄLVÄ DOR →														
			↓	↓	↓	↓	↓		↓	↓	↓										
↓ ... SAAG INGLISE MASSI- ÜHIK →			↓	↓	↓	↓	↓		↓	↓	↓										
			↓	↓	↓	↓	↓		↓	↓	↓										
			↓	↓	↓	↓	↓		↓	↓	↓										
			↓	↓	↓	↓	↓		↓	↓	↓										
			↓	↓	↓	↓	↓		↓	↓	↓										
			↓	↓	↓	↓	↓		↓	↓	↓										
			↓	↓	↓	↓	↓		↓	↓	↓										
			↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓											
			↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓											
			↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓											
			↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓											
			↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓											
			↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓											
			↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓											
			↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓											
			↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓											
			↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓											
			↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓											
			↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓											
			↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓											
			↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓											
			↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓											
			↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓											
			↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓											
			↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓											
			↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓											
			↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓											
			↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓											
			↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓											
			↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓											
			↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓											
			↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓											
			↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓											
			↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓											
			↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓											
			↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓											
			↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓											
			↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓											
			↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓											
			↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓											

Saada vastus

31. juuliks 2011 estraveller@estravel.ee ja osaled loosimises, kus auhindadeks on 65-eurone Estraveli kinketšekk ja kolm raamatut "Jalutaja teejuht. Kadriorg". Eelmise numbri ristsõnale õigesti vastanute hulgast sai Estraveli kinketšeki Kristi Pihelpuu. Me võtame ise ühendust.

5aastat
tehasegarantiid

Audi A4 – kindel kvaliteet, kindel garantii.

Audi A4 1.8TFSI Multitronic (88kW / 120 hj);
keskmine kütusekulu: 7,1 l/100 km; keskmine CO₂ emissioon: 164 g/km.

Kuumakse alates
368€

Koos oma uue Audiga saad **tasuta kaasa** **lisavarustuspaketi 5540 euro** väärtuses:

- Nahkkattega ja nelja kodaraga rooliratas
- Automaatselt tumenev sisepeegel koos valgus- ja vihasensoriga
- Käetugi esiistmete vahel
- Akustiline parkimisabi auto tagaosas
- Esilaternad Xenon plus koos LED-tagatuledega (sisaldab LED-päevasõidutulesid ja esilaternate pesuseadet)
- Esilaternate kõrgsurvega pesuseade
- Valgus- ja vihasensor koos "coming home/leaving home"-funktsiooni ja automaatse klaasipuhastusrežiimiga
- Püsikiirushoidja
- Komfortkliimaseade "Plus"
- Elektrilise soojendusega esiistmed
- Kergmetallveljed 7.5jx16", kuue kodaraga disain, rehvidega 225/55 R 16
- Juhi infosüsteem
- Pikendatud tehasegarantii viis aastat (kaks aastat + kolm aastat lisagarantiid) läbisõiduni 100 000 km
- Raadio "Concert" koos kõlarisüsteemiga "Audi sound system" (6,5" värvikuvar, MMI® juhtimisloogika, CD-mängija)
- Kiirustundlik roolivõimendi Servotronic
- Vargusevastased rattapoldid

Liisingutingimused: sissemakse alates 10%, periood 60 kuud, intress Euribor +2%, jääkväärtus 30%. Krediidikulukuse määr 6.82%. Kuni läbisõiduni 100 000 km kehtib kõigile ostetud autodele viieaastane tehasegarantii.

Audi Tallinn Paldiski mnt 100a Telefon: 611 2000 E-mail: tallinn@audi.ee
Audi Kuressaare Tallinna tn 61a Telefon: 453 0100 E-mail: kuressaare@audi.ee
Audi Pärnu Tallinna mnt 87e Telefon: 444 7130 E-mail: parnu@audi.ee

Vorsprung durch Technik

>Milano

>Barcelona

>London

 ESTONIAN AIR

www.estonian-air.ee